STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01655

METATRON

Aaron Zeitlin

Permanent preservation of this book was made possible
by Joseph & Dorothy Kay
in honor of
Joseph & Dorothy Kay

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אהרן צייטלין

מְטַטְרוֹן

אפּאָקאַליפּטישע פּאָעמע

מיט אַ פאָררעדע
פון ד״ר ד. א. פרידמאַן

פערלאַג „אַלט־יונג"

ווארשאַ 1922

PRINTED IN POLAND

נאָכדרוק פערבאָטען.

אַלע רעכט פון איבערזעצען געהערען דעם מחבר.

Copyrigth 1921
by M. Utkewitz
New-Jork.

„MTATRON“ POEMAT A. CAJTLINA

:: WYDAWNICTWO „ALT-JUNG“ ::

DRUKARNIA B-ci WÓJCIKIEWICZ,
:: KRAMY NALEWKOWSKIE 5. ::

* *

*

„מטטרון“ איז אַ יום־טוב; „מטטרון“ איז אַ שהחיינו־זאַך.

אין סאַמע מיטען וואָך, אינ׳ם פשוט׳סטען קאַלטען מיטוואָך פון דער אָנגעווייטאָגטער וואָכעדיגקייט, ברייגגט „מטטרון“ אַ הייסע געהויבענע ראש־השנה־שטימונג אייך, פערהאַוועטע, פעריאָגטע, פערבלאָטיגטע און פערבלוטיגטע.

זעהט:

ווי הויך דער שפרונג! ווי ברייט און פעסט דער טריט! מאַכט־זשע אַ וואַרע: עס קומט אַ ו ו ע ר ע ר! און — ווי ס׳זעהט אויס — גאָר אַ שענער ווערער. ווארום אהרן צייטלינ׳ס „מטטרון“ ווייזט ניט נאָר באַשיינפערלעך אויף דעם, וואָס דער יונגער דיכטער האָט שוין דערגרייכט, נאָר אויך אויף דעם, וואָס ער קען נאָך דערגרייכען, וואָס ער קען נאָך ווערען.

ס׳איז אַ שענע רייפע פרי מיט געזונטע קערנדלעך־זוימען. אַ צווייג, וואָס טראָגט אויף זיך די פערטיגע פרוכט און אויך בלומען אַ סך.

קומט אהרן צייטלין און דערצעהלט פון יענע ערשטע, ווילדע זאַווערוכעס, אין וועלכע וועלטען האָבען זיך געטראָגען פון די ווינטען, ווי שנייעשטערנדלעך. קומט ער און זינגט פון דער אימה׳דיגער שטילקייט, וואָס האָט אַמאָל, גאָר־גאָר אַמאָל, געהערשט, און וואָס האָט שוין פערלעגט דאָס קעפעל, ווי אַ הינדעל אויפ׳ן פלייט ביינאַכט. מיט געוואַלדיגע, אייגענאַרטיגע ריטמען זינגט דער יונגער צייטלין זיין „געזאַנג צו אונזער צייט“, וואָס איז אויך אַ געזאַנג פ ו ן אונזער צייט, א י ב ע ר אונזער צייט, איבער און אריבער ביז דעם וויטען־וויטען ש פ ע ט ע ר. ווארום אין אמת׳ן האָט

אהרן צייטלין אריינגעוועבט זיין קלינגענדיג געוועב אין דעם אייביגען לבוש פון דורות, פאר-דורות און נאך-דורות. און זעה: באשערט א גליק א יונגען דיכטער – עס לעבט און צאפעלט זיין ווערק, ווי עס וואלט גערעדט נאר פון דעם היינטיגען טאג און נאר פאר דעם היינטיגען טאג. ווארום עס ברויזען און טאנצען אין דעם יונגען צייטלין'ס יונג הארץ אלע ווייטאג-קניפלעך פונ'ם מענשען, פונ'ם צובלוטיגטען, פארשפיגענעם, פאריתום'טען מענשען, אויף וועלכען ס'רייט דער גרויסער אייביגער מטטרון.

מטטרון — דער פילפארביגער, דער פיל-פרצוף'דיגער; מטטרון – דער טוער, דער ווערער, דער שטענדיגער בויער און אייביגער צושטערער; מטטרון אלס וועלט-הונגער, מטטרון אלס וועלט-דורשט, אלס הונגער נאך גאנצקייט, אלס דורשט נאך איין-און-איינציגקייט – מטטרון אלס לעבעדיגער האר, אלס אייביגער סימבאל פון מענשענ'ס און וועלטענ'ס שיקזאל האט געפונען זיין ערשטען און שטארקען פאעטישען שליח אין אהרן צייטלינ'ען.

צייט און רוים, זיין און ווערען, נעכטען און מארגען אין א ווילדען טאנץ ארום דעם נאקעטען היינט, הייליגע רוהיגקייט און חוצפה'דיגע בעוועגונג – אט די אלע בעגריפען ווערען ביי אהרן צייטלינ'ען גאר בעגרייפלעך, גאר לעבעדיג. עס ענטפלעקט זיך א גאנצע וועלט אונטער דעם שלייער פון דער וויזיע, פון דער אפאקאליפסיס. און אויב עמיץ האט ניט געהערט און ניט געפיהלט פריהער, מוז ער עס הערען און מוז עס פיהלען בעת'ן לייענען אין „מטטרון" און נאכ'ן לייענען — ער מוז הערען און פיהלען, ווי עס דונערט און עס ציטערט אונטער די בלייערנע הימלען, ווי עס זיפצט און שרייט א וועלט:

– טאטע - פאטער!

אין זיינע וואונדערבארע ליכטיגע „שילדען" האט צייטלין איבערגעגעבען אט דאס שטילע שלוכצען און דאס הארצרייסיגע בענקעניש פון דער שטומער וועלט נאכ'ן איינציגען גוטען פערבעהאלטענעם טאטען.

טאטע! וואו ביזסטו?

— „הערצער, הערצער! צו דעם טאטען געהען טירען דורך מטט'ן! צו דעם טאטען – דורך מטט'ן!"

און ווייל אהרן צייטלינ'ס אויגען זיינען געווענדט צום בעשעפער — האט ער אזוי פערשידענארטיג געקענט פארשטעלען דעם שר-הפנים. מיט

יענער טיפער און אינווייניג גאַנצער אינטואיציע, וועלכע וואַקסט אַרויס נאָר פון דער צונויפמישונג פון ברענענדיגען גלויבען מיט עקסטאַטישער קונסט, האָט זיך ציטלינ׳ען איינגעגעבען צו דערשפירען דעם פערבע־האַלטענעם מסטירישען סוד אינ׳ם „קרעציגען כאָם” און אין דער צופוילטער גאַסען־מויד, אין דער נאַקעטער מוהמע־טומאה, אינ׳ם געוואַלדיגען קאַמף מיט דער שלאַנג, אין די „איבערקעהרענישען”, אין די „נאַפּאָלעאָנס” און אין די „קאָסמישע פלאַמען”, אין דעם „אבני־שיש־טהור”־פּראָבלעם און — אין דעם „געיעג נאָך דער העכסטער פאַרבינדונג”.

פון אָט די אַלע פערשידענע ענטפּלעקונגען מטטרון׳ס איז ציטלין׳ס ווערק אַרויסגעקומען אַ גאַנצעס, אַ פּערענדיגטעס, אַ פעסט־אויפגעבויטעס. חאָטש בעזונדערע שירים, פערשידענע זעהונגען, ווייטע אייגענאַרטיגע פלי־הונגען — אָבער „מטטרון” איז ניט אויפגעשטעלט, ניט צוזאַמענגעשטעלט, ניט פערשטעלט.

עס האָט אין איהם אַ פון גאָט געבענשטער יונגער דיכטער זיין גאַנ־צען מהות ענטפּלעקט.

עס שפּירט זיך אין איהם אַ וועלט אַ גרויסע, געזעהן מיט יודישע אויגען; עס הערט זיך אין איהם דאָס ווילדע געפילדער פון די צייטען, אויפ־גענומען דורך יודישע אויערן. ניט קיין קראַנקע מרה־שחורה׳דיג־צופויל־טע לונג כריפּעט אַרויס איהרע „לידער”, נאָר אַ געזונטע יונגע קעהל פון מטט׳ס אַ שליח. דערפאַר פערכאַפּט טאַקי ערטערווייז דער אָטעם לייענדיג, וואָרום אַזוי רעדט אַ זעהער.

קוקערס זיינען דאָ אַ סך. קוקערס מיט אָפענע קלאָרע אויגען, קו־קערס מיט פערשכור׳טע מוטנע אויגען, פערקוקער, דורך־קוקער, אונטער־קו־קער. זעהערס זיינען אָבער ווייניג. איינער פון די ווייניגע איז אהרן ציטלין אין זיין „מטטרון”.

מיר לעבען איצטער איבער אַן אַפּאָקאַליפּטישע צייט. אפשר איז דאָס גאָר די אַפּאָקאַליפּטישע צייט. ווער ווייס? אָבער איינס מוז יעדערער וויסען: עס איז שוין אַריבער די צייט פון בעאָבאַכטען. עס איז שוין ניטאָ קיין צייט צום בעאָבאַכטען. שוין אַריבער די יאָהרען פון זיצען און חלומ׳ען, פון אַרומגעהן פערטראַכטערהייט און פידלען אויף די פידעלעך. אינדיווידועל גיט יעדערער, פערשטייט זיך, וואָס ער קאָן און צו וואָס ער איז געבוירען, אָבער אין דער וועלט, אין דער גאַנצער מרכבה, וואָס האָט זיך צעווילדע־וועט און אַרויסגעריסען פון געשפּאַן, הודושען די באַנדורעס איצטער, און

עס דונערט אָן אַ אויפהער, אַלץ איינס, צי מ'הערט עס, צי ניט. עס דונערט און בליצט -- און אַ סך פינטלען נאָר מיט די אויגען. אַי, די פינטלערס! וואַשט די הענט און מאַכט אַ ברכה: שכחו וגבורתו מלא עולם! בענשט און דאַנקט דעם טאַטען, וואָס פון זיין כח און זיין גבורה איז פול די וועלט.

אָט האָט איינער פון די געטלעכע בליצען געטראָפען אהרן צייטלינ'ען — איז זיין פריהערדיגע אייגעהאַלטענע שטילע, איידעלע לירע פלוצלונג פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ באַנדורע. שוין אין צייטלין'ס העבּרעאישען שטאַרקען „יונה בן אמתי", אויך אין זיינע איינצעלנע יודישע און העבּרעאישע זאַכען, האָט זיך ערטערווייז געלאָזט הערען יענע עקסטאַטישוויזיאָנערע סטרונע. איצטער אָבער האָט ער זיך אין גאַנצען ענטפּלעקט. אויך אין דער שפּראַך, וואָרום אויך זי איז ביי איהם דאַסמאָל אַרויס פיל שטאַרקער, פיל אייגענאַרטיגער, פיל שעפערישער. אין פערגלייך ווידער מיט דער שפּראַך פון פילע אַנדערע דיכטער איז אהרן צייטלינ'ס יודיש אין „מטטרון" נישט אַ טריפה'נע שטיק, נישט אַ מאַכעניש מיט די זייטען, אַ נישט הוזק-מאַכעריי פון זיך און פון יענעם, נאָר ס'איז אַנ'אמת כשר יודיש פונ'ם אייביגען פערבעהאַלטענעם יודענלאַנד, וואָס איז נישט געבוירען געוואָרען נישט נעכטען און נישט אייערנעכטען. מ'הערט אינ'ם „מטטרון" אַ יודיש, וואָס זיינע וואָרצלען דערגרייכען ביז אין די סאַמע טיפע וואַסערן פון דער גרויסער טויזענדער-יאָהריגער יודישער קולטור. אין דער זעלביגער צייט איז דאָס יודיש אַ ניי-שעפערישעס, וואו עס זענען אפילו די חידושים ליב, ווייל זיי זענען עהרליך, אָהן גרימאַסען, אָהן ליצנות, פון די זעהונגען אַליין בעשאַפען, נישט פונ'ם דיכטער בכיון.

היינט—דער פערנעהם! פון גאָר, גאָר אַ גרויסען אייראָפּעאישען דיכטער: בילדער—געוואַלדיגע; געדאַנקען—ווייט-פליהענדיגע; אַ כאַפּ—אַנ'אמת יודישער, אַ שוואונג—אַ גרויס-וועלטישער. יאָ! אַ הויכער שפּרונג, אַ ברייטער טריט, און פון יעדער שורה זעהט זיך, אַז עס געהט אַ וועטער, עס קומט אַ זעהער — מאַכט אַ וואָרע, יודען!

בערלין, 1922.

ד. א. פרידמאַן.

פאַרגעזאַנג.

ס'איז געווען דער פריִהמאָרגען פון דורות.
אין דער אייביגקייט האָט זיך געוויקעלט א בוים.
דער בוים איז געווען ווי א קינד,
וואָס וואַקסט—און מיט איהם וואַקסט צוזאַמען זיין וויגעל.

דער רוים האָט געהאַט זיך געעפענט אַט ערשט—
און מיט נייגיער געגלאָצט אין דעם אייגענעם גוואַלד־ריס.
וועלט האָט אין רוים נישט געהאַט נאָך געטראָפען איהר אינזעל
און געשוועבט ווי א ליכט, וואָס געפינט נישט איהר לייכטער.

דער בוים האָט די האָריג־צעוואָקסענע צווייגען
געוואָרפען דעם רוים אויפ'ן אַקסעל—
דער רוים האָט כסדר דעם אקסעל אַרויסגערוקט
פון אונטער די צווייגען.

דער רוים האָט געוואָלט זיך פערלירען אין אין־סוף,
פערשווינדען, ווי ליכט אין א לאָדען.
ער האָט הינטערווייל׳עכץ
געשטראָמט צו דער ערשטער נקודה.

נאָר שטאַרק איז געווען דער בוים,
ער האָט איהם בעזיגט!
ער האָט איהם געצויגען צו זיך מיט די צווייגען,
ווי מען ציהט מיט די לייצען א ווילד־יונגען פערד.

דער בוים האָט געדאַרפט פאַר זיין ווערען—אַנ'אָרט.
דער בוים איז געוועזן און אָהן אויפהער געוואָרען,
געוועזן און אָהן אויפהער געבלעטערט
אויף אַלע פיר זייטען: „איך ווער!"

אָבגעשטעלט האָט זיך דער רוים אין זיין שטראָמען,
גענומען דעם בוים אויף די פלייצעס,
פערגעסען זיין שטאַם—
און דערפיהלט אין זיין הארצען די צ ײ ט!

צייט און אָרט זענען ביידע געשטאַנען—
און דער בוים איז געגאַנגען אַלץ העכער און טיפער.
געגאַנגען—און סגי־נהוריש געשליידערט
מיט הענט, ווי מיט רודערס.

בעל־קנאה'ש פערקוקט אויף די צווייגיג־צופיבערטע הענט,
וואָס וואַרפען אַרקאַנען אַריבער'ן האַלז פונ'ם נ אָ ך ־ נ י ש ט
האָבען די בלעטער געעפענט
אַנ'אָבגרונד מיט אויגען...

אַזוי איז געבוירען־געוואָרען מ ט ט ר ו ן,
בעוועגער און פיהרער צום סוף!

I.

פ ע ר ט י פ ו נ ג.

די נאַכט, די שטילסטע פון פלעדערמייז,
צעשיט־זיך אין שאָטענס פעדערווייז,
אַריינגעשאָטענט אין נאַכט
זיך איך אַליין און טראַכט.

עתיקא, דער איינציג־איינציגער,
דער אַלציגער, דער אַלייניגער, —

עס האָט זיך זיין גרויסער אײנס
צעשאָטען אין זאַמדיג-קליינס.

און ס'איז זינט דעמאָלט אַ ראָד אַוועק,
ס'איז קרום אַוועק און ס'איז גראָד אַוועק,
מען בויט און מען צושטערט —
נאָר ערד בלייבט אייביג ערד...

היינט ווער מאַכט לויפען די ראָד דערין?
שוין-זשע איז גאָט ניטאָ דערין?
די ראָד, וואָס האַלט אין געהן —
צי געהט זי פון זיך אַליין?...

די נאַכט, די שטילסטע פון פלעדערמייז,
צעשיט-זיך אין שאָטענס פעדערווייז — — —
וואָס מאַכט די וועלט? וואָס מאַכט
גאָט אין דער טיפער נאַכט?..

איך זיץ אַזוי און איך פרעג עס שטיל,
עס לויפען און קומען די רגע'ס שטיל,
ביז איינע אַ רגע שטעהט
און רעדט מיר אַזוינע רייד:

„אין מטט'ן קומט פאָר די ענדערונג,
אין מטט'ן קומט פאָר די וואַנדערונג,
ווייל ער,—דער שר, וואָס ווערט,—
זויל מאַכען פון ערד אויס ערד.

אַ ראָד האָט עתיקא אָנגעדרייט,
אַ הויז האָט עתיקא אָנגעברייט,
יאָגט ער דעם ראָד פאָראויס —
און בויט צו אַ דאַך צום הויז.

ווען אָבשטעלען וועט ער דאָס רודערן,
ווען אָבשטעלען וועט ער דאָס רעדערן,—

אַ מענש, דו הער אַ שיינס, —
ווערט ערד און הימעל איינס!"

II.

קולי־קולות.

ניִשט געקומען נאָך צו זיך איז—ער, דער קאָפּ פון ווייסען בלענד־שניי,
איבער אין־סוף־וואַסער בלייכען שטעהט ער, איינגעטיפּט אין הוריות,
שטעהט און קלערט זיין קלער דעם אַלטען, רוהט די רוה פון
דורי־דורות — — —

בלויז מטט, מטט דער מלאך, שרייט און שרייט אויף קולי־קולות,
דורי־דורות שרייט מטטרון, פלאָנטערט שנעל דעם קנויל פון מעשים,
זאָגט: „זאָל זיין"—און מאַכט ס'זאָל ווערען, זאָגט: „ס'וועט זיין"—
און לאָזט זיך וואוילגעהן

פאָרענט, פאָרענט, אייביג פאָרענט,
לויפט בראש פון יונגע פעלקער צו דעם נעפּעל־ביִלד געשיִכטע,
פליהט אויף מדבר־פערד צעקאָכטע דורכ'ן הארץ פון דער הויה,
טרעט מיט שטורעם־קנאַפּעל שוואַרצע דער נשמה'ס בלויע ים־ברוסט,
שליידערט מעסערס איִן דער פינסטער...
ווי אַ קונצענמאַכער קומט ער, שפּרייט אַ פלאַכטע בלוט און שטויבּ אויס
און נעהמט שפּריִנגען קאָפּ־אַרונטער...
וועלטען, דורות—זיינע פייקלעך, געהט ער, פויקט ער, געהט און
מבול'ט

טאַראַראַמען, טאַראַראַמען — — —

אַלע תאוות הערט מען רופען:

„יונגער מלאך, פליִנקער מלאך, פויק און וועק דעם אדם־קדמון!"

הייליג זינגען די כיסופין:

„מלאך יונגער, מלאך פליִנקער, פויק און וועק איהם, פויק און
וועק איהם!"

ס'וויינען קראַנקע מרה־שחורה'ס:
„יונגער מלאך, פליִנקער מלאך, פויק און וועק דעם אדם־קדמון!"

איִן גן־עדן טאַנצען אורות:
„מלאך יונגער, מלאך פלינקער, פויק און וועק איִהם, פויק און וועק איִהם!.."

III.

שיִלדען.

הערצער טריִפען בלויע תפלות—און פון תפלות ווערען נעפלען,
נעפלען נעהמען זיִך ביי הענט אָן, ווערט אַ גרויסער בלויער נעפעל,
ווי אַ שילד מיט אותיות: ט אַ ט ע!

הערצער, הערצער! צו דעם טאַטען געהען טיִרען דורך מטט'ן!
צו דעם טאַטען—דורך מטט'ן!
ס'וואַרט מטט אויף אַלע ראָגעו, אַלע ראָגען פון די וועלטען,
זעהט די תפלות, זעהט די נעפלען, לעזט די טרויער־אותיות:
ט אַ ט ע,
הויבט ער הענט אויף, ווי די דונערס, פויקט אַריין אין יענע שיִלדען:
„טאַטע—טאַטע—טאַטע—טאַטע!
ס'האָבען תפלות מיִך בעלאַגערט! טאַטע, ס'רופען דיִך די קיִנדער!"

IV.

באַנדורעס.

אַ געזאַנג צו אונזער צייט!
אונזער צייט—די צייט מטטרון'ס—שפּיִלט אַזוי, אַז אַלע צייטען
זענען פייפלעך קעגען איִהרע הויך־צעהודזשעטע באַנדורעס.
און אַלץ העכער וועט עס הודזשען, און אַלץ העכער, און אַלץ העכער,

ביז דאָס הודזשען וועט פערהודזשען זיך אליין און ווערען שטילקייט,
שפּיץ פון שטילקייט, גינגאָלד-קלינגאָלד, סנה און סיני פון אַקאָרדן
העכסטער הימעל, אכטער הימעל!

א געזאַנג צו אונזער צייט!

אונזער צייט—די צייט מטטרונ'ס—איז די הערערין די טיפסטע,
איז די הערערין די צאַרטסטע, לויטער אויערן פערשאַרצטע,
און זי הערט פון ארבע רוחות א געזאַנג פון זאַווערוכעס:

„פלאַם וואָס מעהרער!
וואָס מעהר פייער!
ער, דער ו ע ר ע ר,
חעקט דעם ז י י ע ר!
פייער, פייער!"

א געזאַנג צו אונזער צייט!

אונזער צייט—די צייט מטטרונ'ס—איז די שפּילערין די פלינקסטע,
איז די שפּילערין די ווילדסטע, די צעשפּילסטע, גאָט-געפּילטסטע,
און ווי שלאַכט-פערד אונטער קוילען גאַלאָפּירען איהרע פינגער,
און מטטרון שרייבט די נאָטען, שרייבט די נאָטען איהר כסדר,
שרייבט כסדר, שרייבט כסדר,
און מען הערט שוין: הינטער וועלטען דונערט בראַוואָ גאָט'ס גאַליאָרקע,
און מען הערט שוין: מיט א הייכען פלאַצען אייזען, אלטע אייזען,
אויף נישט-היגע הויכע טייכען — — —

V.

צום שענסטען פון מלאכים.

די שענסטע מיידען פון דער וועלט, די ליבסטע טעכטער חוה'ס,
האָבען אָבגעקעהרט די קעפּ און שפּייען קלעק אויף יונגען:
אויף דעם וואולקאַן פון זייער ברוסט דער יונגער, הייסער,

האַט איהר ווייגגאָרטען פערפלאַנצט אַ נייע ליבע,
די ליבע צו דעם שענסטען פון מלאכים,
די ליבע צו מטטרון!

פאַרבייגעפינקעלט האַט פּאַר זייער נאַכט־בעט
זיין אָנגעזיכט, מיט הימעל־כתב בעשריבען,
און נאָך מלאכים־כתב איז זייער דורשט...
פערברענען זיי די ליבע־בריוולעך אַלע,
ווייל ס'האַט זיי אַ בן־אדם־האַנט געצייכענט,
און ווילען נישט געבוירען מעהר קיין מענש:
געבוירען ווילען זיי דאָס העכסטע גליק!

אַלע, אַלע ברוסטען
ווילען זיך, ווי עפּעל פון די צווייגען,
אָברייסען —
און חלש'ן אַוועק צו איהם, צו איהם.
אַלע, אַלע קושען
בעגעהרען צו דער זון פון זיינע הענט,
צום ברענענדיגען סנה פון זיינע קליידער.
אַלע, אַלע העלזער
גארען זיך אַרויסשרויפען פון אונטער קעפּ און לאָקען
און ווי שוואַנען ווייסע, גלייכע
גלייך און ווייס אַוועקשווימען—צו איהם...

די שענסטע מיידען פון דער וועלט, די ליבסטע טעכטער חוה'ס,
האָבען אָבגעקעהרט די קעפּ—און שפּייען קלעק אויף יונגען!

———

VI.

אונטער פלאמען.

נאַרגילע־רויכערער פון דרימלענדיגען מזרח,
וואָס זענען יונק קיהלען גליק אויף קליינע טאַבורעטלעך

פאַר אַ שמוציגען קאַפּי־הויז

דורך גאַנצע טעג פון זון און נעכט פון טרוימענדיגער תאוה,
פערנעהמען שוין די שאַלענדיגע שופרות פון מטטרון
און ס׳פּאַלען זיי אַרויס די לאַנגע טרייבלעך פון די הענט.
אויף טורבאַנען שטעלן ווי שוואַנען, איבער פייער רויטע פעסקעס
פּאַלען פלאַמען פון די וואָלקענס —
שייטלעך פלאַמען וואַרפט מטטרון
אויף דעם קאָפּ פון אַלטען מזרח!
פרעגט דער אַלטער: „שאַ, צי געהט עס נישט אַ נייער מאַהאַמעט
מיט נייע ווייבער, נייע תורות, נייע שווערדען? —
ווער קומט עס מיר אַראָבּרייסען מיט רויבער־הענט צעיאָגטע
די שוואַרצע שלייערן, וואָס האָבען פערתכריכים׳ט
דאָס דימענט־אויג פון מיינע אָדאַליסקען,
און זייער מירמעל־נאָז, און זייער האַלז, וואָס כשופט טויטע פון
די קברים,
און זייער לעפּץ, וואָס גלייכט אין זיסקייט נאָר דעם טרוים און
דער נאַרגילע?

האַ?
וואָס צינדט זיך דאָרט, ווי פייער אויפ׳ן דאַך פון ווייטע שייערס? —
וואָס שרייען עפּעס פּאַלמען קרום־צעבויגטע פון דערווייטענס
און שפּרייטען לאַנגע וועהטאָג־הענט, ווי פרויען אויפ׳ן בראָכשטול,
און פּאַלען אום ווי טורעמס, וואַלגערן זיך אום, ווי די נבלות
פון טויטע פערד? —
וואָס לויפען עפּעס קעמלען גרוי־געפלעקעלט און אָהן רייטערס
פון מדבר־זייט, פון מדבר־זייט, אַ קעמעל נאָך אַ קעמעל,
שפּרינגענדיגע שאָטענס מיט מיליאָנען פּיס פון הינטען,
מיליאָנען פּיס פאָראויס?
האָ־האָ, ס׳אַראַ גערודער! ס׳אַראַ קלינג־קלאַנג פון די גלעקלעך!
ווער יאָגט דאָס זיי פון מדבר—און וואוהין איז זייער לויף,
וואוהין איז זייער לויף?

ווי איין צעהוידעט-הויכער הויקער פינטלען זיי פארביי —
און אויפ'ן הויקער פון די שפרינגענדיגע, קלינגענדיגע שאָטענס
רייט, ווי אויף אַ בראשית-העלפאַנט, איינער מיט א שופר,
צום מויל דעם ריהריגען אַ שופר,
און ער אַליין איז לויטער ווייט-אַרויסגערוקטער שופר,
שופר צו דער ווייטקייט —
ווער קען דאָס זיין?
צי האָט דער ים דעם מדבר ס'ברוינע זאַמד-פנים פערגאָסען
און טרייבט די מדבר-רוחות איבער וועלט —
און דער זאָל זיין דער סולטאַן פון די רוחות? —
אַ שד? — טאָ וואָס-זשע ברענען אויף איהם קליידער, ווי אין זון
אויפגאַנג מעטשעטען,

וואָס לייכט אזוי געלעכטערדיג זיין האָר,
ווי אַ שטראַהלענדיגער כרובים'שער „כאַ-כאַ"
אין מיטען שד'ישען הו-האַ?
נישט שוין-זשע ווערט עס איצט דאָרט ווייט געבוירען
אַ פונק-נייע וועלט פון אַ נייעם אַלאַה?" — — —

VII.

נירוואנא שטאַרבט.

ברוין-פערחלומ'טע אינדוסען
געהען פליעסקענדיג דורך גאַסען פון ב ע נ אַ ר ע ס.
פליעסקען, פליעסקען:
טיף ביזטו און קיהל ביזטו, דו תהום-נירוואנא.
גאַפען, גאַפען:
המ, די וואָלקענס,
מאָדנע זעהען אויס די וואָלקענס;
האָרכען, האָרכען:
אין די וואָלקענס קלינגט מטטרון,
קלינגט מטטרון...

בודא זיצט, פערלייגט די פיס,
אויף א וואָלקען־קישעו זיצט ער,
און מטטרון קלינגט אריין,
קלינגט אריין אין בודא׳ס אויער.
ברוין־פערחלום׳טע אינדוסען
פליעסקען שוואכער,
און מטטרון אין די וואָלקענס
קלינגט אלץ שטארקער.

אין די וואָלקענס ארום בודא׳ן
זיצען בלינדע באָדהיזאטוועס:
צוקונפט־בודא׳ס, מפיל־קעפלעך.
ווייס־בעגלאנצטע טויט־געזיכטער,
דארפען גאָרנישט, רעדען גאָרנישט,
וויגען בלויז מיט מפיל־קעפלעך,
ווי מיט גרינגע לאָטאָס־שטענגלעך —
באָדהיזאטוועס.

און ס׳געהט אויף די פרוי נירוואנא...
גרויס ווי שטערען, אלט ווי וועלטען,
אויגען צוגעשטעמפעלט גליקליך,
הענט פעדלייגט אין טויטע תפלות...
בלויז דער טראכט איז אָפען, אָפען,
און אין טראכט—א ים גלגולים:
פלאנצען, חיות, בודא׳ס, מענשען — — —
ברוין־פערחלום׳טע אינדוסען
קעהרען קעפ אָב...

בודא
ווארפט אנ׳אויג פון קיהלסטער חכמה
אין נירוואנא׳ס קאלטען אויוועך,
אין דעם קבר־טראכט נירוואנא׳ס,

און די בלינדע באַדהיזאַטוועס,
די לבנה׳לעך די קליינע,
שאָקלען קעפּלעך, ווי די גלעקלעך·
לאָטאָס־הייליג־העלע קעפּלעך —
מויערקעפּלעך.
איבער זיי שטעהט הויך מטטרון,
שר פון ווערען און צושטערען,
קלינגט און קלינגט—און בודאַ הערט נישט,
הויבט אַ האַנט—און בודאַ זעהט נישט,
הויבט אַ האַנט—און באַץ!
דער ניוואַנאַ׳ס טראַכט פערמאַכט זיך,
ווי אַ טיר אויף זיבען שלעסער,
ווי אַ בוים פאַלט אום נירוואַנאַ,
ס׳שטאַרבען אויס די באַדהיזאַווטעס,
ליגען טויט, ווי פיצלעך קינדער,
טויטע קעפּלעך, פיסלעך, הענטלעך —
בודאַ וויינט — — —

אויף די גאַסען פון בענאַרעס
הערט דאָס פליעסקען פלוצלינג אויף.
די נירוואַנאַ איז געשטאָרבען,
יאָמער ברויזט נאָך איהר דער גאַנגעס,
און אַ רעגען שפּרינגט אַראָב —

ס׳רעגענט קדיש איבער בודאַ׳ן!
אלע וואָלקענס ווערען פערד,
שוואַרץ־לויה׳דיגע פערד:
די נירוואַנאַ איז געשטאָרבען,
ס׳איז געשטאָרבען די נירוואַנאַ — — —
אַ — — —

ברוין־פערחלומ׳טע אינדוסען
ווערען אויפגעלעבט,

און מטטרון פון די וואָלקענס
שיקט זיין פייל אראָב
צו דער צוקונפט.
פויגעל צייט
שרייט פארביי —
און דאָס בודא-לאַנד וואַרפט מטטרונ'ען
א בראָנזוענעם פינגער-צעהנדליג: „נעהם!
— קאַרמאַ וויל איך, קאַרמאַ!
פיהר מיך אין דיין שטורעם!"

VIII.

וראָטעסקע.

ס'ווישען מיט די ווידלען
א טרער פון אויג די שדים.
געצלעך קוקען גאָט אָן —
אויס קעסט ביי גאָט! אויס איידעם!
גלעקלעך פון פאַגאָדעס
קלינגלען אויס הספדים:
„קלינגלי, קלינגלי, קלינגלי!
ווער אונז, ס'אַראַ'ן אומגליק!
עפּעס איינער—איינער —
פליהט מיט זון, מיט זון-גליה!
קלינגלי, קלינגלי, קלינגלי!
דזשינגלי, דזשינגלי, דזשונגלי!
„פליהענדיג פערטשעפּעט
האָט ער אונז, די גלעקלעך!
אוי א קץ, א קץ קומט!
קצ'ט דער קץ—איז שרעקליך!

ווערט פון גלעקלעך—גלעזלעך!
בלייבט פון געצלעך—ברעקלעך!

„עפּעס איינער פליהט דאָ —
פליהט און קלאַפּט אין טעצלעך — — —
ס'קומט אַ גרויסער קאַטער
און ווערגט אויס די קעצלעך!
אוי, אַז וועה אונז, גלעקלעך!
אוי, אַז וועה אייך, געצלעך!"

IX

און ס'ווילט זיך שוינ'ס.

און ס'איז אַזוי געשעהן, ווי ס'האָט געדאַרפט געשעהן:
די פרוי וויל פרוי נישט זיין, דער מאַן וויל מאַן נישט זיין,
דאָס קינד אין וויגעל וויל קיין קינד אין וויג נישט זיין;
די צייט וויל צייט נישט זיין, נאָר איבער-איבער-צייט,
און אַלץ וויל אַלעמען און זיך אוועקוואַרפען,
אַהין אוועקלויפען, אין יענע ערגיצען,
וואָס זענען שוין דאָ, כאָטש זיי דאַרפען ווערען ערשט,
און זענען שוין פאַראַן אין אַלץ, אין אַלעמען,
די האַלב-געבוירענע,—און ס'ווילט זיך תיכּף'דיגס,
און ס'ווילט זיך שוינ'ס!

און ס'איז אַזוי געשעהן, ווי ס'האָט געדאַרפט געשעהן:
די פרוי וויל פרוי נישט זיין, דער מאַן וויל מאַן נישט זיין,
דאָס קינד אין וויגעל וויל קיין קינד אין וויג נישט זיין,
און ס'זינגט דער פויגעל נישט—ער וויל די מענשען-שפּראַך,
און ס'רעדען מענשען נישט—זיי ווילען פויגעל-שפּראַך,
אַלץ וויל אַוועק פון זיך, פון זיך, פון אַלעמען,
פון זיך צו אַלעמען—און פריי זיך אויסמישען,

און טיף זיך אויסמישען מיט וועלט, מיט איבער־וועלט,
און ס'געהט צום אויסגעמיש, צום גרויסען אויסגעמיש,
צום משה־זוכענדיגען בלינדען ערב־רב,
דעם ערב־גאולה'שען, דעם ערב־פסח'שען!
און ס'האָט געריהרט!

און ס'איז אזוי געשעהן, ווי ס'האָט געדארפט געשעהן,
און ס'געהט נישט ווילענדיג, כמעט ווי שפילענדיג,
כמעט ווי שפילענדיג, אין קץ, אין קץ אריין,
אין לעצטען קץ אריין, אין יענע ערגיצען,
וואָס דארפען ווערען ערשט—און זענען דאָך פאראַן,
און זענען שוין פאראַן אין אלץ, אין אלעמען,
די האלב־געבוירענע,—און ס'ווילט זיך תיכפ'דיגס,
און ס'ווילט זיך שוינ'ס!

X.

איצט איז די צייט.

אַנ'אייביגער בלעם רייט דורות אויף דורות,
אַנ'אייביגער בלעם רייט הויך אויף אַנ'אייזעל,
און קלאַפּט איהם מיט שטעקענס די אָרעמע פעל אָב,
און שטעקט, ווי א הונט א צעדולטער, די צונג אויס
צום קרעציגען שעלטען...
אַנ'אייביגער בלעם מיט אייביגע קללות,
מצורע'שע קללות,
רייט הויך אויף אַנ'אייזעל—און הויך ווײנט דאָס אייזעל,
און הויך ווײנט דאָס אייזעל: „איך בין דיין נשמה דאָך!
וועמען־זשע שלאָגסטו?!
איך בין דיין נשמה דאָך, בלעם, בלינד־בלעם!"

אַנ'אייביגער בלעם שלאָגט אייביג זיין אייזעל,
און ס'גוואַלדעוועט בלעם, וואָס שטארקער ער שלאָגט איהם,

און ס'טוט אזוי וועה איהם, דעם בלעם, דאס שלאגען:
ער שלאגט זיך אליין.
זיין לייב איז א בלויע פערגליווערטע מכה —
און די בלויע פערגליווערטע מכה איז טויט,
נאר פון מאל צו מאל
פלאצט זי, ווי בלויער סוף־ווינטערשער אייז,
פון מאל צו מאל
ברומט זי אויף ווי א הונט, ווען מען ווייזט איהם א ביין,
און ס'גיסען זיך, גיסען זיך דמים...
ער שלאגט זיך אליין — — —

נאר איצט איז די צייט,
נאר איצט איז די צייט, ווען מטטרון דער מלאך,
מטטרון דער מלאך, די שווערד אויס'ן שייד,
וועט קומען א בלאנקער, וועט אבשניידען וועגען
מיט'ן שווערדישען שארף,
און ער און זיין שווערד וועלען בלאנקען צוגלייך
און פרעגען צוגלייך:
„בלינד־בלעם, וואוהין? בלינד־בלעם, נאך וואס?
ווייטער קיין טריט נישט, מענש!
וואס שעלטען? ווען שעלטען? בענש!!!"

XI.

הייליגער נאפאלעאן.

די צייט פון הייליגען נאפאלעאן —
איך זאג אייך אן: עס געהט די צייט!
זי געהט און שרייט
און שמידט א קרוין און גרייט א טראן,
א טראן דעם הייליגען נאפאלעאן!

ניִשט קאָרסיִקאַנער מעהר און ניִשט פערלענדער!
מלאָכים־פיִנגער נייהען פאַר איִהם שנייאיִגע לבושין!
מטטרון וועט איִהם צוטראָגען דאָס ריִנגעל פון קידושין,
מטטרון וועט איִהם קרוינען פאַר אַ קעניִג איִבער לענדער!
און ניִשט מיִט אָקסען־טריִט געלאַסענע —
איִן פייערדיִגע קויטשען וועט איִהר פאָהרען אויף זיין חתונה!
זיין כלה איִז די ערד, איִהר זאָגט ער: „הרי את",
אונטערפיִהרער איִז מטט,
בדחן איִז דער שטן, נאָר דער וויִלען צום גוטען,
דער הייליִגער וויִלען וועט זיין — דער מחותן!
די מאַכט וועט ער אַרויסרייסען פון די נאַפּאָלעאָנדלעך,
די שוועמלעך די געלע פון נאָכ'ן רויטען רעגען,
און אַ ריִזיִגען גאָלד־שטול וועט ער אויסשמיִדען פון טראָנדלעך
און שטעלען דעם שטול אויפ'ן אָנהויב פון וועגען:
שטיִלקייט וועט זיִך שטעלען פאַר זיין שטול פון שטולען
און אָבשטעלען בליִנדע געיעגען!
ניִשט ווערגען וועט ער און ניִשט שטיִקען —
נאָר הערשען אויף קערפערס דורך הערשאַפט אויף גייסטער,
ער, דער בעפרייטסטער!
איִהם הערען שוין ערשטע דערוואַכער, איִהם קענען ותיקין!
רויב־פויגעל איִז ער געוועזען, נאָר צום סוף פון דער וועלט וועט
ער קריִגען זיין תיקון —
און נאָהנט איִז דער סוף פון דער וועלט שוין! און נאָהנט איִז
דער אָנהויב דער גוואַלדיִגער!
וואָס שוואַרצער דער וואַלד איִז דער צייט'ס, וואָס פערפּלאָנטער־
טער, וואַלדיִגער,

אַלץ גיִכער, אַלץ באַלדיִגער
קומט ער, דער העלער, דער פרייער, דער פעלדיִשער,
דאָס קיִנד פון בעשעפער,
דער קעניִג דער העלדיִשער!

פון חלום דער צייט׳ס, פון איהר חלום אליין קומט דער טרעפער!
זאָל ניכטערקייט לאכען, זאָל צווייפעל זיך קרימען, זאָל טויבקייט
ניִשט הערען —

ס׳וועט ווערען, ס׳וועט ווערען, ס׳וועט קומען און ווערען!
ס׳וועט ווערען און קומען! ס׳וועט ווערען און קומען! ס׳וועט ווע־
רען און קומען!

ניִשט לאנג וועט די שלאנג נאָך פערזוהמאָ׳ן די ערד און פער־
טומאה׳ן:

מיר וועלען איהר ווייזען, וואס ג אָ ט הייסט, דער מוהמען!
ארויסרופען וועט פון דער וועלט׳ס לאבירינט
דער שופר מטטרונ׳ס א הימלישען איִנד —
און דער איִנד וועט מיִט ריקוד־פיס שנעלע צעטרעטען די שלאנג...
ניִשט לאנג וועט די שלאנג נאָך פערזוהמאָ׳ן די ערד אונזער מא־
מע, ניִשט לאנג!

נישט לאנג, ווייל עס דונערט כסדר מטטרונ׳ס מרכבה!
אָ הערט, אלע טראָנעז וועלען זיין איין טראָן,
אלע לענדער — איין לאנד!
דער הייליגער נאפּאָלעאָן
וועט זיין אזוי הייליג, אז אָבזאָגעז וועט זיך פערשטאנד
צו בעגרייפען די אונשולד פון זיינס א מחשבה,
און האר וועט נישט זיין און נישט זיין וועט שויז מעהר סאנקילאָט
אונטער זיין סצעפּטער!
זיין געזעצבוך איז ג אָ ט —
און דעם טייוועל, דאָס אָנגעבלאָזט־פּוסטע געשטאָפּ,
אז זעהז זאָלעז אלע, אז ס׳האָט נישט דער טייוועל קיין קאָפּ,
קעפּט ער!

XII.

אַ בערקעהרעניש.

אין דער פראַכט-וויטרינע וועלט
איז אויסגעשטעלט אַ מאַנעקען,
משונה עהנליך אויף אַ מענש:
סיניאָרע טייוועל.

און אַז דער כאַם דער קרעציגער, בעלאָדען מיט דער ביקס,
געהט שטיוועל-שווער פאַרביי —
געפעלט דער טייוועל איהם. אָט דאָס —
דאָס איז דער מענש!
דאָס איז דער זעלנער!

און אַז די גאַסען-מויד געהט דורך
ציטערט איהר אַקסעל אויף אונטערן טוך.
אַך, אָט דאָס —
דאָס איז דער מענש!
ס'איז ער, ס'איז ער אַליין —
דער זכר!

צעבונטעוועט זיך הייס דער כאַם דער קרעציגער,
טאַנצען בערען אין די אויגען איהם:
„גיט מיר איהם אַרויס, מיין פריינד, מיין חבר!
וועלען ביידע אויף מלחמה געהן!"
צעבונטעוועט זיך הייס די געלע גאַסען-מויד,
די קראַנקע פינגער איהרע פויסטען-זיך:
„גיט מיר איהם אַרויס — איהם זוך איך אין די ווינטער-נעכט
ער וועט מיר זיין אי מאַן, אי ליעבקינד!"
הויבט די ביקס דער כאַם דער קרעציגער,
הויבט איהר פויסט די אַלטע גאַסען-מויד:
„נישט שטעה אין וועג, וויטרינע גלאַנציגע,

וויטרינע, אייביגע פערשטעלערקע!
אהער דעם מאַן!
אהער דעם העלד!
ברעך זיך!"

פּלאַצט וויטרינע וו ע ל ט!
אין בלאָטע אוי אין בלוט — איהר זילבערג,
כּאַם מיט גאַסען=מויד שלאָגעז בלאַט,
מעז שלעפּט אויפסגוואַלד דעם טייוועלביידע...
לעבט ער נישט, דער גבור,-- ניין!
לעבט ער נישט, דער גבור,—וועה!
דער מענש, דער גבור לעבט נישט
שטעלט קיין פוס נישט!
ס'האָט געניאַרט א מאַנעקען
אנ'אָנגעשוואָלעי=בעמאָלענער,
א חשוב'דיג=נאַריש=געדראָלענער, —
וועה!

וויינען ביידע, כאַם און גאַסעז=מויד!
זי — די געלע ברוסטען רייסענדיג ווי גראָז,
ער — די קרעץ די בלייכע קראַצענדיג ביז בלוט.
און דאָס איז גוט, וואָס ביידע וויינען זיי,
און דאָס איז גוט.
אזוי ווערט דערגאַנגען די טויטקייט פון טייוועל,
זיין נישט=געשטויגען=נישט=געפלויגענקייט,
אזוי ווערט דיין נאָמען געהייליגט נישט=ווילענדיג, —
דו, וואָס דו ביזט אין דער אמת'ן —
דו, וואָס דו ביזט!
וואָרום עס וועקט דיך דאָס הויכע געוויין פון דער שנאה,
וואָרום עס ווערט דאַן א נייע וויטרינע
אריינגעשטעלט,

שענער נאָך און זילבערנער פאַר דער,
וואָס זיי האָבען צובראָכען.
און פונ'ם אינדערוואָכעו
שפּרינגט אַרויס דייז שבת — הללויה!

XIII.

דערנאָך.

ווי קליינע קינדער טופּען היינט מיט פּיסלעך
אַלטע וועלטען! גאָרנישט איז אַמאָליגו!
הערשען וועט עמלק —
דערנאָך וועט קומען ליכט!

נאָכ'ן ים פון קולות בלייבט אַנ'עכאָ,
נאָכ'ן טומעל פון די וועלטען עכאָ'ס
איין קלאַנג, איין עכאָ:
אחד!

XIV.

ערשיינונג בײם ים.

מיסטעריום.

(צווישען זון-אונטערגאַנג און לבנה-אויפגאַנג. פאַרבען-שפּיל. דער שטראַנד קוקט זיך צו צום שפּיל אָבגעקיהלט-ניכטער, ווי אַ האַרץ אָהן גלויבען. בײם ברעג — אַ מענש און וואַנדער-קלעפּער, גרויע ווי אָוועגט און ווי אומעט).

דער מענש:

כ'האָב לענדער פיל געזעהן, געוועזן איז שטעט פיל.
איך האָב געמיינט: איך וועל געפינען רוה מיר.

איך האָב געגלויבט: עס בליהט ערגיץ דאָס נייע.
פון מיר און פון מיין שד ביך — איך געלאָפען.

אַז ווען, אַז דאָפּעלט וועה דעם אויג, וואָס זעהט פיל!
דאָס אַלטע האָט געקאָכט, געבראַוזט אַרום־מיר.
עס האָט אין מיר געלעבט דיזעלבע חיה.
מיין שד האָט אויף די גאַסען מיך געטראָפען.

נישטאָ, נישטאָ קיין נייסען! אייטעל אומעט.
אַז קראַנק ווי איך איז ים, דער ווילדער בענקער,
און בלינד ווי איך די בערג, די בלינדע גאַפער...

איין אומעט האָט די גאַנצע וועלט פערטומאה׳ט.
אין רויטען מאַנטעל וואַרט אויף אַלץ איין הענקער.
און גאָט וואו איז? וואו זיצט ער, דער בעשאַפער?!

פ ע ל ז ע ן

(אין לעצטען העלסטען שקיעה שיין. חזר׳ן איבער)

„און גאָט וואו איז? וואו זיצט ער, דער בעשאַפער?!“
קריכט אום אַ קליינער, בלינדיטשקער און שלאָפער
שטעלט אויס דעם ים זיין נישטיגקייט—און פרעגט...
המ...
וואָס איז דאָס פאַר אַ פעלז אַזוינער: ג אָ ט!
איבער וועלכע ים׳ען שטעהט ער?
ווילאַנג בעשטעהט ער?
המ...
וואָס איז דאָס פאַר אַ פעלז אַזוינער: ג אָ ט!

אַ ז ע ג ע ל

(שרייט פונדערווייטענס)

„אין רויטע מאַנטעל וואַרט אויף אַלץ איין הענקער“...!
וועה, אונטער מיר, איז אַבגרונד

שטעהט ער, דער רויטער,
ליגט מיט אַנ'אויגעל,
גאַרט מיך דערטרינקען,
מיך קלאָרען, מיך ווייסען —
איך קען איהם! איך קען איהם!
אַ הענקער! אַ טרענקער! אַנ'אלץ־און־אַלע־טויטער!
אוי ווער, אַ רויטער!

די לבנה

(געהט אויף. איין פליגעל — איבער'ן בלאסען וואַסער, דאָס אנדערע—אריינגעשטעקט אין דער שפּיגעלדיגער זאמדיגקײט פוּנ'ם ים-שטראַנד, ווי אַ שבת-ליכט אין אַ טעפּעל זאמד):

פון הויכקייטען קום איך,
צו תהומות נידער איך,
פליה אום איבער וואַסערן,
קוילער מיך ... אין זאמדען —
און אומעטום אומעט, אומעטום אומעט!
ים'ען מיט אומעט!
איין אומעט האָט די גאַנצע וועלט פערטומאה'ט,
פערטומטום'ט, פערטומעלט!

אַ קול פון ים אַרויס

(קאַלט, שפּאָטיש, דומפּיג)

און האָסטו, מענש, פערלוירען דיין נשמה־גליק —
וואָס שטעקסטו אָן אויף פעלזען און לבנה'ס?
קרעפּיר אין זאמד, דו קראַנק־מאַכער, דו יאָמער־פליג!
נישטאָ פאַר דיר, פערגיפטער, קיין רחמנות!
אַוועק מיט דיר, אַוועק!

אַ צווייט קול

(רחמנות'דיג)

און ווילסטו—קום אין ים אריין בעזעצען־זיך!
עס וואַרט אויף דיר דער אָבגרונד דאָרט דער גריננסטער!

דאָרט קענסטו אייביִג פוילען, אייביִג נעצען־זיִך
אין וואַסער אייביִג־גריִן און אייביִג־פינסטער!
בעזעץ זיִך אויף מיין דעק!

מטטרון

(בעווייזט זיִך אין דער וויטעניש. די פיִגור, בעוועגליִך אין אונבעשטימט, בעשטעהט פון אַ סך קוים־אָנגעצייכענטע פליִגלען, רעדער און פנים'ער. איִנגאַנצען זעהט עס אויס, ווי אַ מיִהל, וואָס דרעהט זיִך אויף לבנה־שיין און רעדט מיִט די רעדער):

ווער וואַגט דאָס שלעכטס צו רעדען אויף מטטרונ'ען?
דו וואָרעם איינער! שפּייער אויף גאָט'ס פייער!
אַ הענקער, זאָגסטו? יאָ, איך ביִן קיין יתרן ניט —
נאָר, נאַר, איך ביִן דער אייביִגער בענייער!

מיין וועלט איִז אייביִג ווערענדיג, נישט זייענדיִג —
וואָס חלומט זיִך די ערד־לייט, אַז זיי זענען?
אַ ווערען געהט! אַ ווערען ווערט! און שרייענדיג
פערברענט זיִך אלץ, ניִשט אויפהערענדיִג ברענען!

פרעגסט: גאָט וואו איִז? — זיין הערשאַפט האַלט איִן ווערען נאָך!
ווער ביִן איך, פרעגסטו? — כ'ביִן דער גרויסער ווערער;
און מוז מען, קרעפטיִג בויענדיג, צושטערען ערשט —
ווער וואַגט מיִך רופען בלויז דערפאַר צושטערער?

נאָך קיינמאָל נישט געוועזען איז אַ צייט אַזאַ:
ס'איִז וועלט־וויִנטער — און ס'קליִנגט דורך איהם מיין שליִטען!
נאָך קיינמאָל נישט געוועזען איִז אַ בייט אַזאַ:
איִך האָב געזאָגט — און אַלץ האָט זיִך געביטען!

ס'איז ניִשט, ס'איז נישט ווי שטענדיג! ס'האָט געביִטען זיִך!
די וועלט וויל ווערען אייביִג! ווער זשע, מענש, פערלענדיִג!
די בערג — זיי האַלטען אלע ביים צעשיִטען זיִך!
דער ים איז היינט אַנ'אַנדערער, ווי שטענדיג!

ס'איז נ י ש ט די זעלבע חיה, ס'איז אַנ'אַנדערע —
אין דיר, אַרום=דיר לעבט אַנ'אַנדער חיה!
דער שד, וואָס האָט געטראָפען דיך אין וואַנדערן —
האָט קלויעו שפּאָגעל=נייע, שפּאָגעל=נייע!

די צייט איז גרויס! אויף מויערן פון שטעט אַלע
געהט אויף מייז גייסט געפּאַנצערט און געהאַרנט!
וואָס איז דער שטן קעגען מיר? אַ שרעו אַלע!
עס האָט ווי איך נאָך קיינער נישט געצאָרנט!

די צייט איז נאָהנט! מען לייגט דאַן אין אַ וויגעל מיך,
מען הענגט מיר אָן אַ וועלט=שלאָס און אַ ריגעל;
און האָט מיין ים קיין ברעג נישט, וואַסט און וויקעלט זיך, —
צו קץ=הימיז לייגט מען איהם אין וויגעל!

אַריבער אייער ערד דער האַלב=פערלוירענער
שפּרייט אויס איהר האַנט די לעצטע פון עפּאָכען!
דאָס פיהרט צום סוף מיין גייסט אייך דער צעוירענער!
דאָס אַלטע ליגט צובראָכען!

ד ע ר ס ו ף ו ו ע ט ז י י ן ד ע ר אָ נ ה ו י ב פון ב ע ש ט ע נ ד י ג ע ן,
און איצט — פערלענדען מוז איך און צושטערען!
ווען כ'וועל דעם ג ר ו י ס ע ן ז י ' ע ר ' ס ווערק פולענדיגען —
דאַן הער איך אויף צו ו ע ר ע ן!

XV.

מ ט ט ר ו ן א י ן א ו נ ז.

פערהוילען פון די קינדער בלייבט דערווייל דער טאַטע — — —
נישט אין שטורעם איז גאָט!

נישט אין פייער איז גאָט!
אין שטורעם און אין פייער איז מטטרון —
ס׳איז זיין מטטרונ׳שער לעת־עתה!

אין נאַקעטען מדבר פון אונזער נשמה,
וואָס אויסגעלערט שטעהט איבער איהם
ווי אַ גלאָק אָהן אַ צינגעל, דער הימעל;
וואו מיילענווייט אַרום צוטרייסעלט נישט אַ פּאַלמע
די גרין־בטחונ׳דיגע פליגעל
און פוסטקייט וואַרפט דאָס ליידיג־גרויסע האַרץ
איבער די שבעה־ימים פון אַ ווייטקייט,
וואָס בלייכט זיך ווי אַן׳אויסגערונען אויג
וואו ווי אַ לאַנגער הויקער־קעמעל שפּאַנט
אויף דאַרע שטאַנגען־פיס און זויפט פון פריה ביז נאַכט־צייט
דאָס וואַסער פונ׳ם לאַגעל, וואָס זי טראָגט אין אייגענעם לייב,
אַ דורשטיגע און באַרגיגע מחשבה —
זאַפּט איין אין אויג, דעם קיילעכיגען ברונעם,
אַ ליאַדען ברעקעל אַבגלאַנץ, יעדען שאָטען פון אַנ׳עקדיש,
קנעט געלען זאַמד מיט קעמעלשער עקשנות
און איז אָהן אויפהער מקשה אויפ׳ן לשון פון די גלעקלעך,
וואָס הענגען אויף איהר האַלז, ווי אַ געשלידערעכץ פון פּערעל:
„גליאָן! גאָט! גליאָן, וואו איז גאָט?״ —

אין נאַקעטען מדבר פון אונזער נשמה,
וואו ס׳ליגט פערשטעקט ערגיץ אַ קדמת־דנא־הייל,
אַ נעסט פאַר שטומהייטען, וואָס זייער צונג
דערצעהלט דער נאַכט דעם סוד פון זייער אומגליק,
זעהט אויס פון דרויסען ווי אַנ׳אויפגעפּראַלטער גומען
פון הונגעריגע קראָקאָדילען,
און אינעווייניג — ווי אַ שטאַרער מת,

אבי־אבות־הטומאה׳דיִג צעצויגען,
מיִט הארטע שמייכלען אויף דער בלויקייט פון די לעפצען
און אויגען, בליִנד פערטיִעפטע אין זיך גופא
און אין דעם אייגענעם געהיימען טויט׳
וואָס לעבט אַנ׳אַנדער לעבען;
און וואָס אין יענער הייל בלאָנדזשען מיִר אום פון
כמה דורות
און פלעדער־מייז בערוישען אונז די טריִט, —
ריִש־רויש, ריִש־ראַש, —
און אונז אַנטקעגען ווייִנען קראַנקע קוואַלען,
ממזרים פון דער מאַמע ערד,
אייביִגע אונטערערדיִשע פוסגעהער, —
אוי־וועה, אוי־וועה, —
איִן יענעם מדבר און פאַר יענער הייל
שטעה׳מיִר, ווי פאַרצייטענס אליהו
פאַר דער הייל פון הר־חורב,
און, וויִ דאַמאָלסט, טרעפט אונז דאָ מטטרון
מיִט אַ דאָפּעלטען גערודער:
מיִט אַ שטורעם — איינס!
מיִט אַ פייער — צוויי!

אויף אונזער מדבר האָט אַ שלאָג־געטון אַ שטורעם
און מטטרון שטעהט אין שטורעם וויִ אַ שטאָל־אַקס,
ויִ אַ מטה הויך געהויבען,
און אַ שלאַנג אַרום דעם מטה —
וואַרפט די שלאַנג זיך קנויל נאָך קנויל,
אָט ברייט, אָט שמעלער,
און דער מטה גיִט קיין צוק ניִשט —
ש ט ע ה ט!

וואַקסען שוואַרצע בוימער שטויב,
טומלען שוואַרצע בוימער שטויב,
וואַקסט און קאַכט אין אונז אַ שוואַרצע שטויב־וואַלד,
און עס יאָגען דורכ׳ן שטויב־וואַלד :
הינט, מצרים׳דיגע הינט, —
אַ געביל!
אַ געברייל

הינט ווי אָקסען, הויך און שווער,
הינט ווי פליגען, פלינק און קליין,
הינט פון דאָרט, פון דאַנען הינט,
כלערליי,
רייה נאָך רייה,
און מיט אלץ פיהרט אָן דער מטה
און מיט אלץ פיהרט אָן די שלאַנג —
שלאַנג מיט ציטער, שטאָק מיט שטעהן,
שלאַנג מיט: „ניין",
מיט: „דוקא"—שטאַנג!

בילען פריש־משוגע אלע הינט,
שפרינגען טמא, טמא, טמא
מיט׳ן פנים צו דער שלאַנג —
און שפרינגען קדוש, קדוש, קדוש
מיט׳ן פנים צו דעם מטה,
שפרינגען אהין און צוריק
ווי קינדער פאַר אַ שפיגעל,
שטעקען אַרויס די צעקלונגענע צינגער,
די בילענדיגע גלאָקען,
וואַרפען לאַנגע דונערס פון די טרייפע מיילער,
שטעלען־אויף די אויערן און לאָזען זיי אַרונטער,
שטעלען פיס צום קאָפּ צו און לאָזען זיי אַראָב,

רוקען זיך צונויף און לויפען זיך פונאַנדער,
לויפען זיך פונאַנדער און רוקען זיך צונויף —
האַוו, האַוו, האַוו!
האָ, האָ, האָ!
אַ געלויף!

וועמען=זשע וועט די שלאַכט געלינגען?
ווי=זשע וועט בלייבען: ניין, צי יאָ?
שלאַנג צי שטאָק —
ווער אויף וועמען וועט גובר=זיין,
ווער וועמען וועט פערשלינגען? —

און ווי מיר פרעגען — ווערט אין אונז אַנ'אומבייט...
אויף אונזער מדבר
געהט אויף, ווי אַ ריינע לבנה,
דער שפּיגעל פון וואונדער, וואָס וועלען געשעהן!
קרעכצען אַלע הינט, אַלע הינט,
אימה'דיג צאַפּלען זייערע אויערן,
ווי הערבסט=בלעטער אויפ'ן ווינט, אויפ'ן ווינט,
בילען זייערע אויגען שטומען וועהטאָג
אויף דער לבנה, וואָס טרעט אין אונז אויף,
ציטערן, ציטערן לאַפּעס...
צינגער לייגען זיך אויס דרויסען פאַר'ן מויל,
ווי אַ מחנה בעטלער אין רויטע שמאַטעס...
ס'ציטערן, ציטערן לאַפּעס...
און שטיל ווערט דערנאָך און דער מדבר האָרכט אויף:
די הינט
געפּגר'ט און צו קבורה נישט געקומען,
דיר=נישט, מיר=נישט אַנטקומען!
שטעהט ער, דער מדבר, אין פונק=נייע קליידער
פון פייער

אַ כהן מיט פּאַנעץ פון פייער אין האַנד,
און הימעלט, און הימעלט!
מטטרון אין מיטען דעם פייער
שאָקעלט זיך אויף און אַראָב, ווי אַ ליכטיגע וואָגשאָל,
וויקעלט און דרעהט די צעפינקעלטע פליגעל:
„איצט קאָך איך אַ שטילקייט אויס —
וואַרט"!

ער באָדט זיך אין מיטען דעם פייער, ווי קינדער אין טייך,
שפּילט דאָרט און האָפּסט דאָרט, ווי שאָף אויפ'ן פעלד,
ווען ס'בלאָזט זיי דער פּאַסטוך די פלייט.
ער לייגט זיך אין מיטען דעם פייער, אַזוי ווי דניאל אין גרוב,
הויבט זיך און שפּרינגט, ווי חלומות פון נאַכט,
וואָס לויפען גאַלאָפּ אין אַ קאָפּ.
דאָס פייער זינגט פייערדיג־פרעהליך,
מטטרון אין פייער זינגט פייערדיג־פרעהליך,
און ס'ווערט אינ'ם פייער אַ מאַן מיט אַ ווייב,
פון ווייבער — איין ווייב,
און פון מענער — איין מאַן:
ניי־אדם, ניי־חוה!
נאַקעט, אַזוי ווי אַמאָל אין גן־עדן,
שטעהען די ביידע —
ביידע ווי בוימער.
ברענען די בוימער: אַ בוים אַ בעלאָדענער — זי,
קרעכצט אונטער פורפורנע עפּעל
און איז כשוף אינגאַנצען און בלוט, —
טייטעלט מטטרון אויף איהר: ע ץ ה ח י י ם !
איז אַ בוים אַ בעלאָדענער — ער,
אַ בוים אַ דערהויבענער, בערדיגער, גלייכער,
ווילען אינגאַנצען און זון, —

און מטטרון שטאָלצירט: ע ץ ה ד ע ת!
לייכטען די נאַקעטע בוימער גן־עדנ׳דיג, שמחה־וששונ׳דיג־
כלה־חתנ׳דיג,
פלעכטען זיך איינער אין אַנדערענ׳ס צווייגען,
איינער אין אַנדערענ׳ס לייב,
בליהען ברוסטיגע עפּעל אין מענישער זון אַריין;
צווישען ביידע וואַרפט ב ר י ק ע ן דאָס פייער,
הויקערט זיך, פליהט פון איין ראָד אין אַ גרעסערן,
וואַרפט זיך ווי פלינקע פאַקירישע מעסערס,
וואַלגערט מגילות אויף,
בלענדענדיג, קרייזע פולענדענדיג, הימליש־נהורא׳דיג,
מילד־מוראדיג,
אותיות מיט דאַרע מקובל־הענט צייכנענדיג
צווישען די נאַקעטע ברענערס די ביידע,
ביז ס׳ברענען די צוויי אין זיין פלאַקער ווי איינס,
ווי אַ רויט און אַנ׳איינציג געדיכטקייט.
אַ קוק — און עס ווערט אינ׳ם רויטען געדיכטקייט אַ שפּאַלט,
אין שפּאַלט — אַ געשטאַלט:
ס׳געהט אַרויס אין דער שטילקייט אַ קינד ערשט־געבוירען,
אדם דער לעצטער,
און דאָרט, פון דעם ערגיץ דעם צעהנטען, שווימט עמיץ אַנטקעגען
רוקט זיך אין נעפּעל,
וואַרפט קושען צום קינד און קומט נעהנטער און נעהנטער...
ווער ווייס, ווער דאָס איז?
און שטיל איז, אויס פייער, און ס׳חידוש׳ט דעם מדבר:
„ווער איז? — ווער געהט?"
ענטפערט מטטרון: „ס׳ א י ז ע ר!
א י ן ד ע ר ש ט י ל ק י י ט א י ז ג אָ ט!" —

ביים שיין פון דער ריינער לבנה, —

דעם שפּיגעל פון וואונדער, וואָס וועלען געשעהן, —
זעהט די צוקונפט אַזוי
דער נאַקעטער מדבר פון אונזער נשמה.

XVI.

קאָסמישער פלאַם.

קאָסמישער פלאַם!
פון וועלט-עק ביז וועלט-עק
ברויזסטו איצט שירה —
שברירי, ברירי, רירי —
און אַלע וועלדער צינדסטו,
און אַלע הערצער בינדסטו,
און צו גאָט געפינסטו
אַ נייעם גראַם,
קאָסמישער פלאַם!

קאָסמישער פלאַם, אין דיין וואַנדער
דורך לענדער, —
אין אונאויפהערליכען גלגול און ענדער,
קנוילסטו זיך אויף און אַראָב, סאַלאַמאַנדער,
צווישען טאָגליך און לעצטער אשמורה,
איידער עס צעגיסט זיך נייע זון אויף אַלטע דעכער.
און פאַר דיין דאַנס מאַקאַבר האָבען אַלטע ווייבער מורא,
און ס'גנב'ען פון די תליות זיך אַראָב פערברעכער
און לאַכען מיט שפּיציגע ציין וואָלקולאַקיש און טמא:
„געמאַכט האָבען מיר עס! ס'איז אונזער נקמה!"
אַ ליגען, נישט זיי! דו ביזט אָדלער און מעווע, ביזט לייב און
ביזט לאַם,
קאָסמישער פלאַם!

אַנ׳איבער־האַנט צינדט דיך — און ווער קען דיך לעשען?
ער איז־נישט קיין יתרן,
דיין אַרויסשיקער דער האַר,
דער רוישיגער, דער שר
מטטרון!
און דאָך שיקען ברכות פון ק״ץ דיינע רוישיגע פלוכען!
טאָ פליה,
גליה —
און שפרייט דיינע הענט אויס צום דוכן!

קאָסמישער פלאַם!
קען איך דען שרייען מיין ביטערסט געשריי,
ס׳געשריי פון אַ מענש, וואָס וועט ליגען צעטראָטען
איצט אָדער מאָרגען
אונטער דער זויל פון זיין ברודער דעם כאַם, —
הערן קעגען דעם קצ׳ס האָרי זאָגט, וואו עס לויפען שוין אום ווי שטורקאַצען
די גאָלדענע פערד פון בעגינען
מיט זונען דריי הונדערט און צעהן אויפ׳ן רוקען,
טאַנצט אַרויס פון מיין מיטען דאָס האַרץ
מיט פויק און מיט טאַצען,
ווי מרים אין מדבר! — —

XVII.

אָדע צו דער פרייהייט.

כ'האָב נישט דערפאַר דיך ליב, ווייל כ'ליב די גילאָטינע,
און נישט דערפאַר, ווייל שינדען ווילט זיך מיר די
שינדער,
און נישט דערפאַר, ווייל כ'האָב — ווי דיינע קינדער —
געלערנט קריצען וועלפיש מיט'ן צאָהן.
ניין, זייער שוואַרצער צאָרן, זייער רויטע פאָהן,
די וואוט־געקרימטע צייז פון זייער קנאה,
אויף אַלדאָס נישט־המונישע געשאַרפט:
דאָס אַלץ איז מיר פערהאַסט פון אייביג אָן,
און גיכער וואָלט דאָס, קעניגין, געדאַרפט
נישט ליבע וועקען צו דיין קרוין, נאָר שנאה!

נישט ליב איז מיר דיין פעבעל'ס ווילד געלעכטער,
זיין ווילען איז מיר פרעמד, דער נישט־גערעכטער,
א ווילען, וואָס בעדאַרף נישט קיין בעווייזע
און וואָס פערקנס'ט גערעכטיגקייט מיט אייזען!

מיין האַרץ איז נישט מיט די, וואָס ברענגען דיר
צושלעפען
די בלוטענדיגע קעפ פון דיינע אונטערדריקער;
ס'בעוואונדערט נישט מיין גייסט דעם קאַמף פון
סאַנקילאָטען,
וואָס הונגער מאַכט זיי העלדיש און די שנאה שכור:
זיי ווילען דיך אַליין פונדיינעטוועגען קעפען!

איך ווייס, ווער ס'האָט געלערנט זייער האַנט צום ראַטען
פערשקלאַפט האָט זיי דער טויט, דער ערגסטער פון
דעספאָטע

מיין האַרץ איז נישט מיט די, וואָס בויען באַריקאַדען,
וואָס אין דיין הויכען נאָמען צינדען זיי און ברענען,
און נישט מיט קיין טריבונען, וועלכע קענען
אַזוי געשיקט צענויפלייגען טיראַדען,
אַז בלוט זאָל פערגעלוסטען זיך — און שוין
זאָל תלין־קליידער אָנטון דער המון,
און שניידען זאָל ער קעפּ פון סובערענען,
און ווערען זאָל צעקלאַפּט פון איהם, צעשמעטערט,
וואָס ער, דער שקלאַף, האָט ערשט אַליין פערגעטערט
און טיף דערפאַר געבוקט זיך: זייער קרוין!

אויך נישט דערפאַר, אָ פרייהייט, איז מיר טייער
דיין גאָסטען צווישען אונז, ווייל דיר צושטייער
גיט דער המון זיין שטובען־גליק אַוועק —
און בויט אַלטאַרען פאַר דעם גליק פון כלל!
איך ווייס: אויף מאָרגען איז ער גרייט פערהאַנדלען
דיין קאָפּ דעם שטן, און איז גרייט פערוואַנדלען
דיין הויכקייט — אין אַ טאָל פון טויטער שרעק,
דיין ווייסען טעמפּעל — אין אַ רויטע שטאַל!

נאָר טייער ביזטו, פרייהייט, מיר דערפאַר,
ווייל ס'קוקט אַרויס גאָט'ס מלכות דורך די רויכען,
וואָס געהען פון דיין בלוטיגען אַלטאַר!
דערפאַר ביזטו מיר טייער, ווייל עס מאַכט
דיין דונער נאָהנט צום הימעל אונז דעם הויכען,
און ווייל ס'דערגעהען הערצער, אַז עס וואַכט
אַ בייטער פון די צייטען, וואָס זיין בייטען

פֿיהרט גאָט־ארויף דעם מענשען דעם בעניטען,
און אז דאָרט אויבען ווערט פון אונז געקלערט,
אז נישט פערגעסען האָט מען אָן דער ערד,
ווי אָן א טרוים א בייזען און א ווייטען!

XVIII.

אבני שיש טהור.

ההוא ינוקא — — — שקל סכינא וקרעֵיה. (חגיגה)

אָט געהט דער מענש, וואָס האָט געטויט א קינד!
אמאָל האָט ער געהייסען: בן־אבויה.
אנ'אנדערער געוואָרען... קוקט איהם אָן:
א קינד, א קינד האָט ער געהרג'עט!

אויסגעשטאָרבען איז ער, שטיינערן און שטאַר.
ער געהט מיט א פנים א שטיין און מיט שטיינערנע הענט:
א פנים אָהן געוויין און אָהן געלאַך
און הענט ווי פערוואָקסענע פעלזען, ווי ווילדע געוויקסען פון שטיין.
ער געהט ווי א מענש, וואָס האָט געטויט א קינד...

זיי זענען זאַלבעפערט געווען אויף יענעם אָרט,
וואו דאָס פּאָרל אבני־שיש־טהור
האָט ספינקסען־קעפּ געהויבען צוויי
מיט זיבען אויגען, זיבען אויגען אויף א קאָפּ...
מיט בילדער האָט דער פרדס זיי בערעגענט —
איז גאַנץ־געבליבען איינער נאָר: עקיבא.
און א צווייטער איז דול, און א דריטער — מען ווייסט
נישט זיין קבר,
דער פערטער — אלישע — זיין קבר ווייסעז אלע,

אַ חוץ איהם אַליין:
זיין קבר דער פערשאָטענער איז ער אַליין...

אַט געהט דער מענש, וואָס האָט געטויט אַ קינד:
זיין שיינענדיגע אונשולד.
אמאָל האָט ער געהייסען: בן־אבויה.
איצט האָט ער נישט קיין נאָמען. ס'איז נישט ער —
ס'איז אחר!

„אבני שיש טהור" — ברומט ער אויף די גאַסען,
„אבני שיש טהור", — קרעכצט ער פון זיין נאַכט־שלאָף.
אבני שיש טהור — אייביג זעהט ער שטעהן זיי:
איינער קעגען צווייטען, מירמעל קעגען מירמעל,
פּרצוף קעגען פּרצוף,
שטיין פערליבט אין צווייטען,ביידע לויטער ליבע,
די פּרצופים ביידענ'ס זענען זיך מתיחד —
און עס שאָרכט דער פּרדס: „שטילער — — יחוד — — —
יחוד" — — —
שטעהט פון רעכטס דער איינער, שטעהט פון לינקס
דער צווייטער,
ווי ס'איז ווייס דער איינער — איז שטאָק־שוואַרץ
דער צווייטער.
שוואַרצער ווערט דער שוואַרצער, און דער ווייסער —
ווייסער.
איז דעם שוואַרצענ'ס פּרצוף לילית'דיג און ווייביש,
נאַכט, וואָס תאוה'ט: „וויל מיך",
און דעם ווייסענ'ס — מעניש,
טאָג, וואָס ענטפערט: „וויל איך!"
זיבען אויגען שוואַרצע בעטען: „ווערט אויף א י ה ר
שלעכט".

זיבען אויגען ווייסע זינגען: „ווערט אויך א ה ר גוט, —
זיבען קעגען זיבען.
שלעכטס פערליבט אין גוטען, ס׳גוטע — אינ׳ם שלעכטען.
ווער־זשע איז דאָ גובר? ווער־זשע איז דאָ גובר?
און עס שאָרכט דער פרדס, און עס שאָרכט דער
פרדס — — — —
— — — — — — — — — — —

און אַז די אבני־שיש האָבען זיך פעראייניגט,
די אבני־שיש־טהור,
און ס׳איז פון פורע דבקות צעגאַנגען זייער שטיין־
הארץ.
צעגאַנגען און געוואָרען דאָס פריהלינג־ריינסטע וואַסער, —
האָט ווייס געזעהן עקיבא, און אלישע — שוואַרץ.
האָט געלאַכט עקיבא: „ביידע זענען ווייס איצט —
ווי ווייס, ווי ווייס דאָס וואַסער —
דער ווייסער האָט געוואונען!"
האָט געביטערט אחר: „ביידע זענען שוואַרץ איצט —
ווי שוואַרץ, ווי שוואַרץ דאָס וואַסער —
ווי שוואַרץ, ווי שוואַרץ עס מבול׳ט —
דער שוואַרצער האָט געוואונען!
שוואַרץ די וועלט די גאַנצע, טויט די וועלט די גאַנצע,
און אַ שטיין אַ שוואַרצער איז דער וועלט׳ס מצבה,
איז דער וועלט׳ס מצבה"...

אויגען דאַרף מען וואָהרע, ווען מען קומט אין פרדס!
אחר׳ס אויג דאָס פאַלשע האָט געזאָגט איהם ליגען,
האָט געבוירען פאַלשקייט,
איז איהם אַלץ געוואָרען שטיינערדיג און פינסטער,
איז איהם אַלץ געוואָרען אחר׳דיג און אַנדערש,
האָט ער אין זיין יאוש אַ כשר קינד געהרג׳עט —
זיין שיינענדיגע אונשולד,

און ס׳ליגט מיט איהם דאָס קינד יענס צוזאַמען אין איין קבר,
צוזאַמען אין איין קבר.

וועה דיר, וועה דיר, אחר! האָסט אַ קינד געהרג׳עט!
איינער, רב עקיבא, איז געבליבען גאַנץ.
איינער, רב עקיבא, איז דעם סוד דערגאַנגען,
איז דעם סוד דערגאַנגען און פלעגט דעם סוד פערטרויען
מיט שאַרכענדיגער לעפץ:
„מיר זעמיר זאַלבעפערט געווען אין יענעם פּרדס,
האָ׳מיר לאַנג געקלעטערט, דערגרייכט צום סוף מטט׳ן,
דערגרייכט צום שר־הפּנים...
האָט דער שר־הפּנים צעגאָסען זיך אין פאַרבען,
צעשניטען אין העויות, צעשליידערט אין געשטאַלטען,
נישט גערוהט אַ רגע, די אויגען אונז די שוואַכע
געבלענדט רק און געברענט רק—האָט דאָס אונז פער־
דראָסען.
האָט דעם שר־הפּנים פערגלוסט זיך אונז צו נאַרען:
„גוט! טאָ לאָז זיי דאַכטען, אַז דאָס בין־איך ג א ָ ט!
טאָ לאָמיך ווערען א י י נ ע ר!"
האָבען מיר דערזעהען, ווי פּלוצלינג האָט זיין לויפען
זיך אָבגעשטעלט אין מיטען,
אין פאַרב זיך נישט געגאָסען, העויות נישט געשניטען,
און ס׳האָט זיין ים געשטאַלטען אַרויסגעוואָרפען
שטיינער:
ווייסער מירמעל איינער, און דער צווייטער—שוואַרצער...
אבני־שיש טהור...
נאָר אַז זיי זענען ביידע איינס־געוואָרען—דאַמאָלס —
האָט אויף אונז זיך פּלוצלינג אַ שרפה־גלאָק צעשריען.
ס׳האָט געגלאָקט אלישע׳ס פירכטערליך געשריי:
„גאָט האָט זיך געביטען! האָט פערשוואַרצט זיין פּנים!
גאָט האָט זיך געביטען!"

און שוין — און אויס — געפאלען,
געפאלען זאלבעפערט...
מטטרון האָט דערשראָקען
פונסניי גענומען ל ו י פ ע ן —
און מיר זענען צו־דר׳ערד־צו
געפלויגען זאלבעפערט!
קינדער, ס׳איז דער פרדס זינט דעמאָלט מלא פחד...
ער בליהט ווי אָהן אנ׳אָטעם...
קינדער, ס׳האָט מטטרון פאַר זיין חטא בעקומען
זעכציג שמיץ פון פייער: זאָלסט זיך נישט דערוועגען
אָבשטעלען ס׳געלאָף דיינס. שטראָם פון איצט ביז וואנען
עס טאָגט דער טאָג פוז קץ!״

XIX.

ג ע ש י כ ט ע.

ורע דבוק לו מאחוריו.
(דער אר״י)

און ס׳איז געשעהן, אז ס׳האָט דער מענשען־גייסט זיך אָנגעצונדען צאָרניג,
ווי תמוז־צייט א וואלד,
זיך א הויב־געטון הויך, ווי א שיף אויפ׳ן רוקען פון שטורעם,
און פערפאָהרען מיט די אויפגעשטעלטע מאסטען,
ווי א חיה מיט די הערנער,
ביז פאַר׳ן טראָן פון דעם פערהוילענעם מטטרון.
מיט פויסטען צוויי פון פלאַם ארויס, ווי ווייסע צוויי חלפים,
האָט ער זיך צעטענה׳עט און צעמענה׳עט,
אז ער איז קיין מלאך נישט, מטטרון,
אז אנ׳אייביגער פערפיהרער און פערנארער איז ער,
א נאכט־וואמפיר, וואָס זויפט
א שלאָפענדיגענ׳ס בלוטען אין דער פינסטער,

אַכצענדיק פּאַר תּאווה, ווי אַנ'אַלטער בעל־עבֿירה;
אַ לץ אַ קברן, וואָס ביים אויסגראָבען די גרוב
שיט ער ניבול־פּה און קראַקעט אַ געלעכטער;
אַ תּלין, וואָס בלייבט שטעהן נאָך דעם אַוועקגעהן פון המון
אויג־אויף־אויג מיט'ן קאָפּ, וואָס זיין האַק האָט געממית'ט,
וועגט איהם אין האַנט, ווי אַ נאַר־וואָס־געשאָסענעם פויגעל,
לייגט איהם אַ צווייטמאָל, אַ דריטמאָל אַרויף אויף דער תּליה,
און פערציהט איבער איהם
אַ צווייטמאָל, אַ דריטמאָל, אַ פערטמאָל דאָס שטריקעל — — —

און ס'האָט דער גייסט געזעהן — — —
געזעהן האָט ער פון גאָרער, גאָרער ערד
מיליאָנען פויסטען פון געדורס'טע און פאַר דער צייט
צעפּליקטע,
גרייט אומוואַרפען דאָס לופט־וויגעל, וואו ס'הוידעט
גרינגע פויגעלעך אַ ווינט,
פערשלעפּען ביי די האָר די זון די מכשפה,
אַריינוואַרפען זי טיף אין קעלער פונ'ם מערבֿ:
„דאָ ליג ביז פּגירה, געלע צויג",
און טורעם איבער טורעם צו קומען צו א י ה ם, מטט'ן,
אַ מחנה אַ בייז־האָריגע, אַ העלישע,
אַ שווייגענדיג־צעבילטע — — —

פון טייכען טונקעל בלוט האָט זיך אַרויפגעשויבערט ריזיג
אַ שוואַרצע הפקר־פּאָהן, —
געניט פון אייערע יסורים־העמדער, גייסטער פון צעדריקטע,
איהר, וואָס זייט געבליבען ליגען ניזוק
אונטער דער געשיכטע'ס שווערען וואָגען, —
און ס'האָט די פּאָהן געטראָגען זיך אַליין,
בעגאַרט פערדעקען אַלע דעכער פון די זיבען הימלען,

זיך אָנזעצען אויף זיי ווי שוואַרצער שניי,
געצוקט ווי אַראָבגעהאַקטער קאָפּ,
וואָס געהט אין ברוינעם זאַמד אַ מיתה־טענצעל,
כּפול־שמונה׳דיג געקנייטשט־זיך, ווי דער נחש אין גאָט׳ס גאָרטען
אַרום דעם בלין־לייב חוה׳ס,
געמישט מיט חשך־הענט אַ גלעזעל וואָרעמס:
נאַכט מיט בלוט,
אָנגעטראָטען כּרובים׳לעך־פאַרבייפליהער אויף יידע פליגעל,
געבערגעלט־זיך, ווי רוקענס קאַטערשע, און אויפגעריכט
זיך ווידער,
ווי צום שפרינגען גרייטע טיגערס,
און רק גערוקט־זיך העכער, העכער,
העכער, העכער,
באַרג־אַרויף צו איהם, דעם ב ר ע כ ע ר,
דעם שר, דעם העלד, דעם ט ו ע ר:
„ד ו ביזט ש ו ל ד י ג!“

— — — — — — — — — — — — — — — —

ער איז אויף זיין טראָן נישט ג ע ז ע ס ע ן, מטטרון!
ער איז אויף איהם אַרומגעפאָהרען בלין־גיך,
באַמעלעאָניש,
אויף־און־אָפּ׳זיג־ימיש, שוים־אַרויפצו, פאַל אַרונטער,
אַ טו־זיך־אָן, אַ טו־זיך־אויס —
ברעקלעך, ברעקלעך, ברעקלעך פון פּרצופים!
צירופים, צירופים, צירופים!
ס׳האָט ק אָ ל י ר ט־ז י ך אַ מטטרון, —
אַ חלק, אַנ׳אָבשפאַלט מטטרון, —
און מחנות רעגענבויגענס האָבען
ווי סטאַדעס שוואַנען געלאָזט זיך שווימען
פון זיך — צו אַלע, פון זיך — צו זיך:
פעכער אויפגעפּראַלט אין פעכער,

ראָד אין ראָד אריין געקוילערט,
הענט געוואָרפען איבער הענט;
הענט ווי שאָטענס, הענט ווי לאָמפען, הענט ווי ווילדע
קראָקאָדילן,

הענט ווי כרובים — — —
נישט גערוהט!
שוואַניג שווימענדיג, נישט-רוהענדיג,
געטוז, געטון עפעס אָהנאויפהערדיג,
און אזוי אָהן-אויפהער טועגדיג,
און אזוי אָהן-אויפהער לויפענדיג,
פון זיבען פארבען נישט געקאָנט
שאפען אַן׳איינציגע, א ווייסע — — —

ס׳האָט קאָלירט-זיך א מטטרון,
ס׳איז א סוף אין איהם געווען, א שיעור-קומה,
ערגעץ איז געווען אין איהם אַן׳אָבשטעל,
אַ לייבישע הכנעה פאר׳ן בראשית-מדבר: גאָט
אַ פינטעל, א לעצט פינטעל האָט געדעמערט.
דער גייסט
האָט דעם אָבשטעל נישט געקאָנט געפינען,
נישט געזעהן דעם שיעור-קומה,
געלעסטערט — — —
מיט טויזענט טענה׳ס האָט ער זיך פערטומעלט,
אלע זיינע פלאַמען האָבען טיף
געשוידערט: „וועה אונז!
און איז מטטרון אַלץ שוין? שוין-זשע איז ער גאָר שוין?
און איז ער אפשר — גאָט?
וו—וואָס?
און איז ער אפשר — גאָט?
און גאָר? און דאָס זאָל גאָט זיין?

גאָר? און דאָס?
און איצט געה כאַפּ אַנ'אָקעאַן אין מיטען העַנדוּם-פּענדוּם!
און איצט געה יאָג!
און ווער וועט צאָהלען, אז מיר מאָהנען?
און וואָס? און ווען? —
עך, צום לעצטען מאָל, צום מאָל פאַר-אַלעמאָל,
לאָמיר א געשריי-טון א געשריי א האַרטען,
א האַרב-פערצער'טען,
פאַר קינד-און-קייט, פאַר צייט און צייטען א געשריי-טון —
געגנוג אונז שוין צו וואַרטען!"

פערעקשנ'ט ווי אַ באַרג,
אָן אַ זייט פון דער פּאָהן, איבער טורעמס פון פויסטען,
שטעהט א שרייענדיגער שתדלן אין אַ פייערדיגען טלית:
אין שוועבעל-פלאַמען קאָכט
פאַר מטטרוּנ'ען דער מענשען-גייסט.

„אדרבא, טו!
פאָהר וואוהין דו ווילסט,
טו דיר וואָס דו ווילסט.
צויבער און וואַרה-זיך און בייט-זיך —
דו ביזט שולדיג! דו!
אדרבא, טו!
שאַף אונז און צושטער מיט דיינס אַ הוסט!
זעהסט? די פאָהן און די טורעמס פון טויזענטער פויסטען —
זיי נעהם איך פאַר עדות,
אַז שלעכט איז, שלעכט איז וואָס דו טוסט!
דיר, דעם לייכט-פאַרטיגען יונגעל,
דעם מלאך דעם גרינגען, דעם פלינקען, דעם שלאַנקען,
איז הערשאַפט געשאָנקען, — די וועלט
איז געגעבען דעם יונגעל!

מטטרון!
סוד פון דעם אייביגען גלות, גלות פוז הערצער און דורות!
סוד פון דער אייביגער נאכט, וואָס דערלאָזט ניִשט צום אייביגען טאָגו

קריעה בעגעהר איך צו רייסען,
קריצען פעררי̇קט מיט אַ צאָרניגען צאָהן:
„וועה צו דיר, אָרעמע בירה!
וועה צו דיר, לאַנד, וואָס אַ יונגעל פיהרט אָן!”
דור נאָך דור פליהען אום דיינע פויגעל,
דור נאָך דור, אויס און איין,
אַריין אין אַ מענש און אַרויס פון אַ מענש, —
מיר רופען די פויגעל נשמות, —
שפרינגען אום דיינע פויגעל מטורפ׳דיג,
זינגען פערכשופט און טרייבען די פיס מיט די דהענט
צום פאָרכטיגען תהו־ובהו פון מעשים,
צום אייביגען שפיל פונ׳ם ווילען,
און ער, דאָס אויג, וואָס האָט ניִשט איבער זיך קיין דאַך פון ברעמען,

ער, וואָס איז צוגלייך אי נעסט, אי אָדלער,
וואו וואוינט ער, דיין בעפעהלער, און וואָס שווייגט ער?
צי אפשר נישטאָ — און בלויז דו ביזט פאַראַן?
נישטאָ גאָר — און דו ביזט דאָס ער?
וואָרום וואָס? וואָרום ווען?
וואָרום וואָס קומט־אַרויס פון דעם פליהען אהין־און־צוריק?
וואָרום וואָס פליהט־זיך־אויס?
קעפ אויף גילאָטינעס! קונצענמאַכער אויף שטריק!
אַ צירק מיט אַ בלוטיגען שילד פון דרויסען:
געשיכטע!

„געשיכטע! פערשאָלטענער צירק!

און ס'ברויזט דער המון אזוי רשעות'דיג־בייז,
אזוי טויטדורשטיג־בייז,
ווען מען ווייזט איהם די קונצען,
און פאלט אוועק א קונצען־מענש אין מיטען שפרינגען,
אין מיטען שפרינגען אויפ'ן קאפ —
בעגיסט די צוקוקער אזא מין חדוה־שווייס!
שמחה־שרצים'לעך אין אלע אויגלעך!
ווצאוילגעפעלט זיי דאס שפיצעל!
דער ט ו י ט איז זייער קונצענמאכער דער בעליבסטער,
זיי שמעטערן בראוואָ'ס, וויבאלד זיי דערזעהן עס,
דאס געלע ארלעקינדעל מיט דער שער...

„געשיכטע! פערשאָלטענער צירק!
אט ערשט א קאפ געזועסען אויף אנ'אקסעל, ווי א מלך —
א קוק: ער קריכט שוין אונטען, ווי א קינד, אויף אלע פיער...
הע־הע, געפאלען ווי אנ'עפעלע פון בוים,
אנ'עפעלע א רויטס און א בעטעמ'טס און א צעדמ'טס!
און ס'שרייט דאס פאלק צו זיינע פרעד־הליך־מאכער:
יונגען!

דעם טויט אהער, דעם טויט!
איהר ווייזט אונז נאָר דעם טויט!
אזא מין וויצלער — כאָ, כאָ, כאָ!

„געשיכטע! ד ע ר ט ו י ט א ו ן ד י פ ר ו י!
און די קעפ פון עלף יונגפרויען שיינע,
עלף איילבירטען שלאנקע און יונגע, —
שא, כ'וועל דיר זאגען:
אין יאָהר זיבעצען הונדערט און נײַנציג און דריי
זינט דער געבורט פונ'ם יוד, וואס די רוימער האָבען געקרייציגט,
אין ט ו ל א ן דער שטאט, —

די קעפּ פון עלף יונגפרויען שיינע,
עלף אײַלבירטען שלאַנקע און יונגע,
הייסט זיך לכבוד איהר יובל=טוב פון פרייהייט דערלאַנגען
אָבגעהאַקטערהייט, געווירצט מיט שטויב, אין בלוט געפּרעגעלט,
אַ לאַכענדיגע מחנה סאַנקילאָטען —
און פרויען=העלזער עלף פּערלירען מיטאַמאָל
עלף שוואַכע בלאָנדע קעפּ,
עלף קליינע בלאָנדע קרוינען, —
און ס'לאַכען אָהנהויזיגע, שכור פון טויט און פון פרוי,
געזעטיגט מיט טויט און מיט פרוי —
אַזאַ מין וואוילטאָג — כאָ, כאָ, כאָ!

„און קענסטו דעם וואוילטאָג, מטטרון? און קענסטו
אַנ'אומגליק אַזוינעם?
וועה צו די יונגפרויען=קעפּ די געטויטעטע
און וועה צו דער מחנה דער הונגעריג=זאַטער,
אַז וועה איהר!
איך בין פון אַ וועלט, וואו איין אומגליק
פעראייניגט רוצח מיט הרוג!

„אַזאַ וועלט — און צו וואָס אַזאַ וועלט?
אַזאַ גליק — און צו וואָס אַזאַ גליק?
וואוהין פיהרסטו אונז אַלע, מטטרון?
ווי הייסט יענער אָבגרונד?
דו, וואָס פון פאָרענט שטראַהלט שבת פון דיר
און אייביגקייט בלויע און מלאך —
צי טראָגסטו נישט אַמאָל אַ ש ל אַ נ ג ע ן-ע ק פון הינטען,
שוואַרץ ווי אַ מערדער'ס געדאַנק אין דער נאַכט פונ'ם מאָרד?
אייביגער צענויפמישער פון זון מיט רינשטאָק!
אויסגעוואַלגערט האָט זיך שוין אין אַלע רינשטאָקעז דיין פייער —
און ס'זענען אין זיי די חזירים

נאָך אַלץ נישט געוואָרען פערברענט!
ווען וועט לינקס אויף לינקס געהן, רעכטס — אויף רעכטס?
גוטס און שלעכטס —
ווען שיידסטו זיי פונאנדער?
איך הויכער,
איך הויכער, איך ווילדער, צעפייערטער וואַלד,
וואָס מיך ברענען די וואונדען פון אַלע געטויטע און טויטער,
בעפעהל דיר, מטטרון: אַ סוף צום פערשאָלטענעם צירק!
צינד מיט מיר אונטער דעם צירק!

„צינד אונטער דעם צירק?" — האָט דאָס עכאָ געפרעגט.
„דעם צירק??" — האָט עס לאַנג זיך געוואונדערט.
דערנאָך
איז אַ שטילקייט געהאַנגען אי אויבען, אי אונטען —
אַ שטילקייט...
וואו איז זי, די פאָהן? און די טורעמס פון פויסטען?
די פאָהן האָט איהר נאַכט־קלייד צעפליקט מיט די אייגענע הענט,
אַ ליכטיגער ווינט האָט צעבלאָזען די טורעמס...
אויס די רעגענבויגענס, אויס די הענט —
גאָרנישט פאַראַן!
עפּעס אַ לעצטער־וואָרט ד־האָט זיך געשראָקען אין ווינקעל:
„כ'בין פינסטער, בין פינסטער",
און שרעקיג געוואָרט אויף אַ לעצטער התגלות:
„בעהעל מיך, בעהעל מיך!"
דער גייסט האָט זיך דאַמאָלס צעפייערט נאָך מעהר
פאַר בושה, פאַר בושה.
שטיל איז געוועזען אי אויבען, אי אונטען —
שטיל.
דין איז געוועזען אי אויבען, אי אונטען —
דין:

א שטילקייט אַ דינע, אַזוי־ווי אַ האָר,
וואָס פאַלט פון דער באָרד צאַריך־אנפּינ׳ס...

„לעסטערער! — האָט זיך געהויבען אין חלל אַ קול. —
לעסטערער דו!
שלעכט איז געווען דיין געדאַנק פאַר מיר, שלעכט,
און שוואַרץ ווי אַ מערדער׳ס געדאַנק אין דער נאַכט פונ׳ם מאָרד.
געשיכטע? אַ מיטען בלויז! איך — נאָר אַ מיטען!
אַ מיטען פון מיין מיטען האָט זיך דיר אַנטפּלעקט,
אַ ברעקעל פון מיין שיעור־קומה בלויז...
וואָס ווייסטו?
קענסטו דעם סוף, וואָס דו לעסטערסט?
דער סוף איז ביים האַר מיינעם גאָט!
• איך בין אין זיין בעשטענדיגקייט דער טייל,
וואָס פערגעהט יעדע רגע,
און כ׳מאַך אויף זיין חשבון די חובות —
און צאָהלען וועט ער!
ער צייהלט און וועט צייהלען, וועט צייהלען און אויסצאָהלען!
זיינע ציפערן — מיינע צירופים!
זיין רעכענבוך מיין לייב —
נישטאָ ביי איהם סתם!
די זינד האָט געשליפען דיין צונג און אַרויסגעבראַכט שלאַנגענע
ווערטער —
ווי קום־איך צו אַלץ און ווי קום־איך צו גאָר?
לעש־זשע, גליה־וואָרעם, אויס דיינע פלעמלעך די פאָרן
אַראָב! האָסט שוין צופיל געזעהן,
האָסט צופיל געהערט!
וואָס דאַרפסטו? אַנטרינן!!”

XX.

א ו י ס ג ל י י כ ו נ ג.

אין קאסטענס, וואָס די מענשען רופען ש ט ע ט,
אין שווארצע קאסטענס גען אוו גראבעל, זעהער דו,
פערבאָרגענקייטען-אויפשלייערער דו,
געפינסט דאָרט צירונג פון עולימתא׳ס ברוסט אראָב, —
אין קאסטענס, וואָס די מענשען רופען שטעט.

און לויף נישט פונ׳ם בלוט! אין בלוטען גראבעל איצט,
אויגען-קלאָרער, אויגען-קלאָרער דו,
און גראבעל אונז פון בלוט אויס א משיח!
אין אונזער בלוט-ים איז ער, דאָרטען ליגט ער,
א האלב-דערשטיקטער,
דער פיש פון אונזער אומגליק טראָגט איהם אין זיין בויך!

זאָגט די אמאזאָנע, אונזער שטיפמאמע
(אלע זע׳מיר קינדער פון א שטיפמאמע,
עולימתא-בעאטריטשע זוימט אין וועג):
„נישט פרום דער צדיק און נישט שלעכט דער רשע,
יתומים זענען אלע מיינע שטיפקינדער,
יתומים אָהן א העמד — —

„צום פערברעכער
דורך דער קראטע
האָב-איך אריינגעקוקט.
ווי א שמאטע,
ווי א גרויע,
האָט ער אויסגעקוקט —

און געפרעגט:
וואו מאמע־טאטע?
מאָרגען הענגט מען מיך — — —

„ברומט אין מיר, דער אייזערנער, ס'רחמנות מיינס,
שלוכצט פאגאָטיש.

„און אלע זענט איהר דאָך אזוי — איהר אלע, אלע!
אויף גרויע חולי־נופל'דיגע גאַסען
פאַלען אייערע נשמות אום,
ווי פערד, ווי פערד אין בלאָטע, —
און אלע זענט איהר דאָך אזוי — איהר אלע, אלע!

„אלעמען, אייך אלעמען איז אָבגעשטאָרבען ס'יענץ,
ס'יענץ, וואָס גרויס איז ווי נשמה און ווי וועלט און ווי
אנטפלעקונג.
קיינער שטעה־ט נישט אויבען, קיינער — אונטען:
אלע אויסגעגלייכט, אין טרערען אויסגעפייכט! —
אלע פויגעל —
נאַקעט אויפ'ן פראָסט!

„איך, וואָס בין געשטעלט אייך צו געגאַרען און צו
פייניגען,
איך, קליפת־נוגה פון א שכינה, וועלכע פעהלט אייך, —
ווי קען איך פייניגען?

„מיהל־שטיינער לייג איך אַרויף אויף די הענט,
און אין אויג, סאַמע מיט,
שטעק־איך אריין, ווי א מעסער, די נאַכט —
ווי קען איך צוקוקען?

נאָר אז ס'וועט דרויסען פסח ווערען — פיו!
צום אלטען מלך אין בלויען קיטעל

וועט מען ארויפפליהען בחברותא,
ארום זיין היסב־בעט וועט מען צוויטשערן,
בויען א נעסט אין זיין נייער הגדה" — — —

האט געזאגט די אמאזאנע, אונזער שטיפמאמע. — — —

XXI.

צום שטן ווערט געזאגט: דו ביזט נישטא.

געשריי דער וועלט'ס אין טיפער נאכט:
„וואס האסטו, מענש, פון מיר געמאכט?"

געשריי דעם מענשענ'ס טיף ביינאכט:
„וואס האסטו, ס"ם פון מיר געמאכט?"

געשריי סמאל'ס טיף ביינאכט:
„וואס האסטו, גאט, פון מיר געמאכט?"

געשריי מטט'ס דורך לאנד און שטאט:
„א שעה אזא האט נישט געשעה'ט!

איך שווער: יריחו פאלט און קראכט
נאך היינט ביינאכט, נאך היינט ביינאכט".

אין טיפער נאכט געשריי מטט'ס:
„און שטארבט די מויז — ווער דארף די קאץ?

סמאל־שטויב, דו שרייסט אומזיסט!
נישט פלעגסטו זיין און נישט דו ביזט!

די זינד איז טויט! געננאר־בילד, פלאץ!
און שטארבט די מויז — ווער דארף די קאץ?"

XXII.

יריחו.

און ס'וועט זיין, ווען מטטרון וועט בלאָזען צום זיבעטען מאָל,
אַז די שוואַרצע יריחו, די פעסטונג די לעצטע, די זיבעטע,
וואו פערפעסטיגען וועט זיך דער זיבעטער שקר, דער לעצטער
און גרעסטער פון שקרים,
וועט אויפהויבען הענט, ווי צום פליהען, און פאַלען געשטרעקט
פאַר דעם פלוצלינג דערזעהענעם וואונדער פון קודש־קדשים,

ווי אַ כהן אַ בלייכער, וואָס זעהט אינ'ם קטורת־רויך אויפגעהן
אַ כתריאל־יה־צבאות'ס לאָקען.
און גרויס וועט דאַן זיין דאָס געלעכטער ביי מענש און ביי מלאך,
ווייל דערגעהן וועלען אַלע,
אַז יריחו איז געווען אַ פוסטע שטאָט, וואו קיינער וואוינט נישט,
און אַז שפינוועבס זענען אַלע איהרע דעכער,
און אַז נאַקעט וואַסער זענען אַלע איהרע גאַסען,
און אַ ז ש ק ר, איהר בעהערשער, האָט געהערשט
אויף נאַקעט וואַסער און אויף שפינוועבס,
און אַז נישט געשטאַנען איז קיין פאָלק הינטער זיין רוקען,
און אַז נישט געווען איז עס קיין שטן, נאָר אַ גולם!
דען אמת'דיג: אין יענעם טאָג
וועט שקר דער זיבעטער — קעניג יריחו'ס —
ליגען ווי אַ גולם אין אַ רינשטאָק פון יריחו,
און פליהען וועט אַרום זיין טויטען גולם־קאָפּ

זייַ גע‌לִיַהענע נשמה — דער געהיימער שם־המפורש.
שוואַרץ און תּמ'עוואַטע וועט איִהם אָנקוקען דער
ריִנשטאָק...

אַז ס'וועט זיין, ווען יריחו וועט פאַלען אִיהר לעצטען און
אייבִּיגסטען פאַל,
אַז מטטרון וועט רוהיִג אַריין איִן דער שטאָט
און נאָך איִהם — אַלע דורות, מלאכים און מענשען צוזאַמען,
און אַ שטִילקייט וועט געהן איִבער זייערע שאַרבענס
מיִט זיִלבערנע טריִט פון אַ בשורה.
און זעהן וועלען די געסט איִן יענער שטאָט, וואו קיינער וואוינט
ניִשט,
וויִ זיילען ווייסלייבִיגע, לויטער וויִ מיִלך און געזונט וויִ די
קיִנדהייט,
ווערען לקוי־חמה'דיִג פערלאָשען
און ניִדערן איִן שטויב צו פערגריִנטען צעבראָכענעם גלאָזוואַרג
און ליִגען דאָרט, וויִ אָבגעהאַקטע הענט.
און נעהנטערען וועלען זיי זיִך דאָרט צו גערטנער,
וואָס זייערע בוימער
צעפליִהען ביים צוקוק, וויִ איִבערגעשראָקענע סאָוועס,
און ווייזען זיִך ניִשט ווידער,
און צו הייזער, וואָס טאַנצען אַוועק, וויִ די לאָמע בדחנים,
און קומען שוין צוריק ניִשט.
אַלץ וועט פערפאָהרען איִן גאָרניִשטלאַנד, לאָזענדיִג לעצט־געלד—
אַ ניִשט.
און ס'וועט זיין ווי אַ גאָרנישט די ערד אונטער זייערע טריִט.
און ויִ אַ גאָרניִשט וועט זיין זייער קאָפּ
אונטער די טריט פון דער שטילקייט.
און, איינגעוועבט איִן יענער שטילקייט'ס זייד,
וועלען צו איין־און־דערזעלביִגער צייט,

אין אַלע שטעט און אין אַלע דערפער,
זיך אָבשטעלען זייגערס.
און דערנאָך
וועלען אויפהאָרכען דורות, מלאכים און מענשען צוזאמען,
און די שטילקייט וועט אויפהערען געהן איבער זייערע קעפ
און וועט שטעהן און וועט האָרכען מיט אַלע מלאכים און מענשען:
צו איין=און=דרייסיגער צייט,
אין אַלע שטעט און אין אַלע דערפער,
וועלען אָנהויבען זייגערס צו געהן שפּיצפינגערדיג=שטיל אזוי,
שטיל אזוי,
ווי רעגען אויף זומער=גראָז, רעגען אויף זומער=גראָז,
און אויסשפּילען טיף, און אויסשפּילען ווייט,
ווי פון אונטער אַ תהום אַרויס,
די פינף=און=צוואנציגסטע שעה,
די ערשטע פון נייעם מעת=לעת.

XXIII.

געיעג נאָך דער העכסטער פערבינדונג.

און איצט קומט אַ לעצטע פערטיפונג אין מיר
און פון אויגען דאָס אויג זעהט פון נסים דעם נס.
פון מיינע הייוועז איז געוואָרען וויין —
און איך בין דער וויין און דער טרינקער.
דריימאָל געבענשט!!!

וואו שטן? ווען שטן? ס'איז דאָ נאָר מטטרון!
ווייס=איך דאָרט! שטן!
עס האָט זיך דאָרט איינעם אַ נזיר געחלומ'ט,
אַז הינטער זיין רוקען שטעהט איינער אַ הויכער

מיט קעפ אָהן אַ שיעור און תרפ"ט שווארצע ציינגער
און האַלט פלעשלעך בלוט מיט תרפ"ט שווארצע פינגער
און לעקט מיט די ציינגער דאָס בלוט פון די פלעשלעך,
בעלעקט זיך און לעסטערט, —
און ס'איז גאָר געווען זיין אייגען בלינד נפש,
וואָס איז פונ'ם נאַכט-בעט ארויס אַ צעהיצטס
אין אָנגעגליהט-שווערע הרהורי-עבירה,
בעגעהריג נאָך פרויען,
און ציטערט אין נאַכט-העמד — — —

וויס-איך דאָרט! שטן!

און ס'האָט זיך דאָרט איינעם אַ דיכטער געדאַכטען,
אַז ערגעץ פאַראַן איז אַ מלוכה פון פעך
מיט טראָנען פון פעך און משרתים פון פעך —
אונטערערדישע נעגערס —
און אַלץ ברענט דאָרט אין פעך, ווי עס פלאַקערט אין שווארצקייט אַ תמוז-נאַכט —
און שיין איז די מלכה דאָרט, שיין —
פייער געהאַפטען אויף פעך!
צ איז דער דיכטער אַוועק צו דער מלכה פון פעך
און זי קושען געוואָלט —
האָט דער פעכיגער מלך, איהר מאַן,
איהם אָבגעשטופט בייז מיט אַ באַקישען פיסעל — — —

אַזוי האָט דאָרט איינעם אַ דיכטער געדאַכטען — — —

וויס-איך דאָרט! שטן!
וואו שטן? ווען שטן? ס'איז דאָ נאָר מטטרון,
דער הייליגער כעמיקער!
ס'האָבען עס הערצער געזעהן מיט'ן בלוט,

אויגען — געזעהן מיט'ן הארץ:
אנ'איבער-מלאך איינער
וואקסט הינטער שטערען,
וואקסט אויבען, וואקסט אונטען
און מישט
מיט לאנגע צעשטורעמטע הענט...
אויף איהם און מיט איהם וואקסט א וואונדער,
עס וואקסט אויף זיין אקסעל א וואונדער —
דיר דוכט, ווי א טאטע וואלט האלטען א קינד אויפ'ן
אקסעל...
א פרייד איז צו יענעם, וואס זעהט עס!
אין קלעפיגסטען פעך טוט ער תכלת אריין,
אין תכלת דעם קינדישסטען — פעך.
א מישען! א קאכען! א דונער! א לאקערן
אויף דעם בעהאלטענסטען פון עלעמענטען,
געיעג נאך דער העכסטער פערבינדונג!
און מ ע נ ש — ד י ר ע ט א ר ט ע!
א פאהרען אויף דונערס — צום קץ!
א לעצטער זוך פון לעצטען נס — ביז אויסגעפינן!
און אויס אויף-עולמות מיט שלאבעריגען זייערן!
אויס בלייך, אויס בלייערן —
אלץ אין פייערן!
אלץ אין גאט-בעגילדטע פייערן!

XXIV.

אנזאג דער שטאט.

שטאט געהיימע, שטאט פערשייטע,
אין דיין הויכע קאכען

זײַדסטו אויס די סאַמע גרעסטע,
לעצטע פון עפּאָכען!
דעכער זוכען אין דער פינסטער
גאָט דעם אומבעקאַנטען...
אין די אויטאָ׳ס — בלײַכע סוטות,
אומעטיגע פראַנטען...
קראַנקע זנות דערלאַנגט אין הימעל,
וויל אַרײַן אין פרגוד — — —
איבער הײַזער, צווישען דראָטען,
ליגט דער מענש געהרג׳עט — — —
שרײַ, געהײמע, שרײַ, פערשײַטע,
רודער, האַראַמידער!
ווערסט נאָך ווערען דאָפּעלט קראַנקער,
מידער, דאָפּעלט מידער!
און נאָך אַלע דײַנע פילדערס,
אַלע דײַנע זנות׳ן,
בליקסטו אויף צו הויכער אונשולד,
לעכצסטו אויף צו ר ו ת ׳ן...
ס׳קומט ש ב ת ו ן, ווי אַ חתן
אין אַ נײַעם טלית,
און דו לאַכסט דאַן, אשה זונה,
ווי בעגליקטע כלות...

ס׳פאַלט פון האַלז דיר אַלץ, וואָס האָט איהם
שווער און גרויס געריממענט: —
הענגען ווערט אויף איהם אברהמ׳ס
הײַלענדיגער דימענט!

XXV.

אָנזאָג דער שטאָט, ב׳.

געה צייכען אויף, דו ווייסער,
צוויי קורצע טיפע שורות,
וואָס קלינגען ווי די גלאָקען
און קלינגען ווי די בשורות:
צו גאָט געהערט די נאַכט!
צו גאָט געהערט דער שטן!

נישט בלויז די זיסע כרובים,
וואָס ברומען לויב ווי ביהנען,
נישט בלויז דער טאָג געהערט איהם
און זונען ווי רובינען, —
צו גאָט געהערט די נאַכט!
צו גאָט געהערט דער שטן!

געשריבען שטעהט אין הימעל
מיט בוכשטאַבען פון פלאַמען,
געשריבען אויף דער פאַליע
אין אָבגרונד פון די ים׳ען:
צו גאָט געהערט די נאַכט,
צו גאָט געהערט דער שטן!

אין אחרית־טעג, ווען ס׳פאַלען
דעם שטנ׳ס אַלע מאַסקען,
בעקומט דער מענש פון שטן
זיין גליק צוריק, זיין משכון...
צו גאָט געהערט די נאַכט,
צו גאָט געהערט דער שטן!

נ ײ־ב ר א ש י ת.

עיגולא דנפיק מגו רבועא.
(זוהר).

אין יענעם טאָג, ווען ערד און הימעל וועלען אײנס־זײַן,
וועט געזונגען־זיין אזוי:

„אין ליכטיגען שאָטען פון אדם־קדמונ'ס פליגעל —
אַנ'ע י ג ו ל.
און הארט ביי דעם עיגול'ס קיילעכיגע לענדען,
וואָס בלענדען, —
אזוי ווי געדאַנק אין אַ קאָפּ, ווי אין הענט —
אַ פערבאָרגענע טאַט:
אַ ק ו ו אַ ד ר אַ ט.

„דער קוואדראַט איז נישט עיגול — און א י ז עס! דער עיגול —
קוואדראַט נישט, און א י ז עס!
מיט דרייצעהן אחיזות
איז איינער געהאלטען אָן צווייטען! אומזיסט וויל זיי י ע נ ע ר
צעשיידען!
פון שיידען,
פון אַלע שיידען איז דער עיגול ברייטער,
פון אַלע שיידען — שמעלער,
און פון ספר־תורה'ס איז איינס דער קוואדראַט און נישטאָ איהם
אַ צווייטער:
פון אַלע ספר־תורה'ס — שמעלער,
פון אַלע — ברייטער!
לאָמיר זינגען אָהן אויפהער! ווי העל! קוקט נאָר אָן דאָס געמעל
פון געמעלער:

אין ליכטיגען שאָטען פון אדם־קדמונ׳ס פליגעל —
אַנ׳עיגול;
און האַרט ביי דעם עיגול׳ס קיילעכיגע לענדען,
וואָס בלענדען, —
אַזוי ווי געדאַנק אין אַ קאָפּ, ווי אין הענט — אַ פערבאָרגענע טאַט:
אַ קוואַדראַט״...

XXVII.

קז.

איבער און איבער דער דרויביגער צעשטויבונג,
דער צעקרישעלטער צעדרויבונג, וואָס מיר רופען זי וועלט,
און איבער יעדער בענשונג, יעדער גלויבונג און לויבונג,
וואָס מיר גלויבען, וואָס מיר לויבען און בענשען אויף דער וועלט; —

און העכער פון די פיילען, וואָס דער גייסט איז זייער קעכער,
און איבער יענער הויכקייט, וואָס פון הויכקייט איז זי קליין,
און העכער נאָך, און איבער און אַריבער יעדען העכער,
און איבער יעדען וואָהר־זיין און איבער יעדען מיין; —

און איבער אַלע ים׳ען, וואָס בעגיסען אַלע ערדען,
און בעגיסען די געהיים־ערד, וואָס מיר רופען זי מענש,
איבער הענט ווי די בלומען און איבער הענט ווי שווערדען,
איבער נאָך־ניט־מענש, אויס־מענש און קיינמאָל־ניט־מענש; —

איבער שרפים, אופנים און הייליגע היות,
איבער און אַריבער אָהן אַנ׳אָבשטעל און אַ ביז;
איבער און איבער דער נבואה׳ס הימאַלאַיאַ׳ס
— און איבער יעדען אפשר און יעדען געוויס; —

הויך איבער די פויגעל, וואָס זיי קענען מעהר נישט פליהען
פאַר לויטער, לויטער פליגעל און פאַר לויטער פליהעריי,
און הויך איבער די לאָמפען, וואָס זיי קענען מעהר נישט גליהען
פאַר לויטער, לויטער קנויטען און פאַר לויטער גליהעריי; —

אַהין, אַהין, אַהינצו, וואו דער ים איז אָהן אַ באָרטען,
אַ לאַנד, וואָס צוימט זיין מויל און שפּאַנט זיין וואוט אין אַ געשפּאַן,
און דאָרטען, וואו נישטאָ איז נישט קיין דאָ און נישט קיין דאָרטען,
וואו די צוקונפט קען נישט צופליהען אויף איהר אַעראָפּלאַן, —

דאָרטען, דאָרט און נישט־דאָרט וועט אַרויסגעהן דאָס בעפעהל־
וואָרט,
דאָרטען, דאָרט און נישט־דאָרט וועט אַ בליץ אַרויסגעהן: קן!

נאַכגעזאַנג.

זאָגט דער חתן דער ווייסער, דער הויכער, דער ווייסער:
„אונז צו געזונט!
געפּגר'ט דער הונט,

געפּגר'ט דער בייסער!
און איצט איז צו זעהן,
אַז דער הונט איז אפילו קיין הונט נישט געווען!"

זאָגט די כלה די ווייסע, די כלה אין ווייסען:
„מיין קלייד, וואָס איז ווייס,
משוגענערווייז
געוואָלט מיר צערייסען!

און איצט איז ער שטיל —
שטיל איז ער איצטער, דער כעסן —
אויף זיין צונג ליגט אַ שטומער, געשטאָרבענער ביל!"

קומט די ווייסקייט אַליין, קומט דאָס אור־אייביג־ווייסע:
„געהט, קינדער, אַהיים,
גענוג מיט'ן ליים
געשמירט זיך די הענט,
דאָס שושבין־ליכט ברענט,
די חופּה איז גרייט,
געקרוינט איז די מיה,
די ברכה וויל ווערן געזאָגט —
שוין שפּעט! ס'ווערט פריה!
באַלד טאָג!"

פערלאג „אלט-יונג"

עס ערשײנען:

הלל צײטלין:
„דער אלף-בית פון יודענטום"

ד"ר י. ב. צפור:
בײ די טויערען דראם. לעגענדע

ד"ר י. ב. צפור:
נחת פון קינדער קינדער-דראמע

ד"ר י. ב. צפור:
דער ליגנער קינדער-דראמע

א. ס. טורגעניעוו:
רודין ראמאן
יודיש: א. זאק.

יהושע פערלע:
שווארץ-ווײס נאוועלען

אדרעס:
ברידער וואיצעקעוויטש
ווארשא, נאלעווקער קראמען 5.

דרוק-פעהלער.

זייט	שורה פון אויבען	ווארט אין שורה	געדרוקט	דארף זיין
14	15	3	פאַגאָדעס	כת-לצים
24	2	1	ליגט	לוגט
25	10	8	יתרן	ותרן
34	1	13	יתרן	ותרן
42	5	8	האַק	האַנד
54	9	1	אַ כתריאל	אכתריאל
60	2	5	ווייסער	ווײַסער